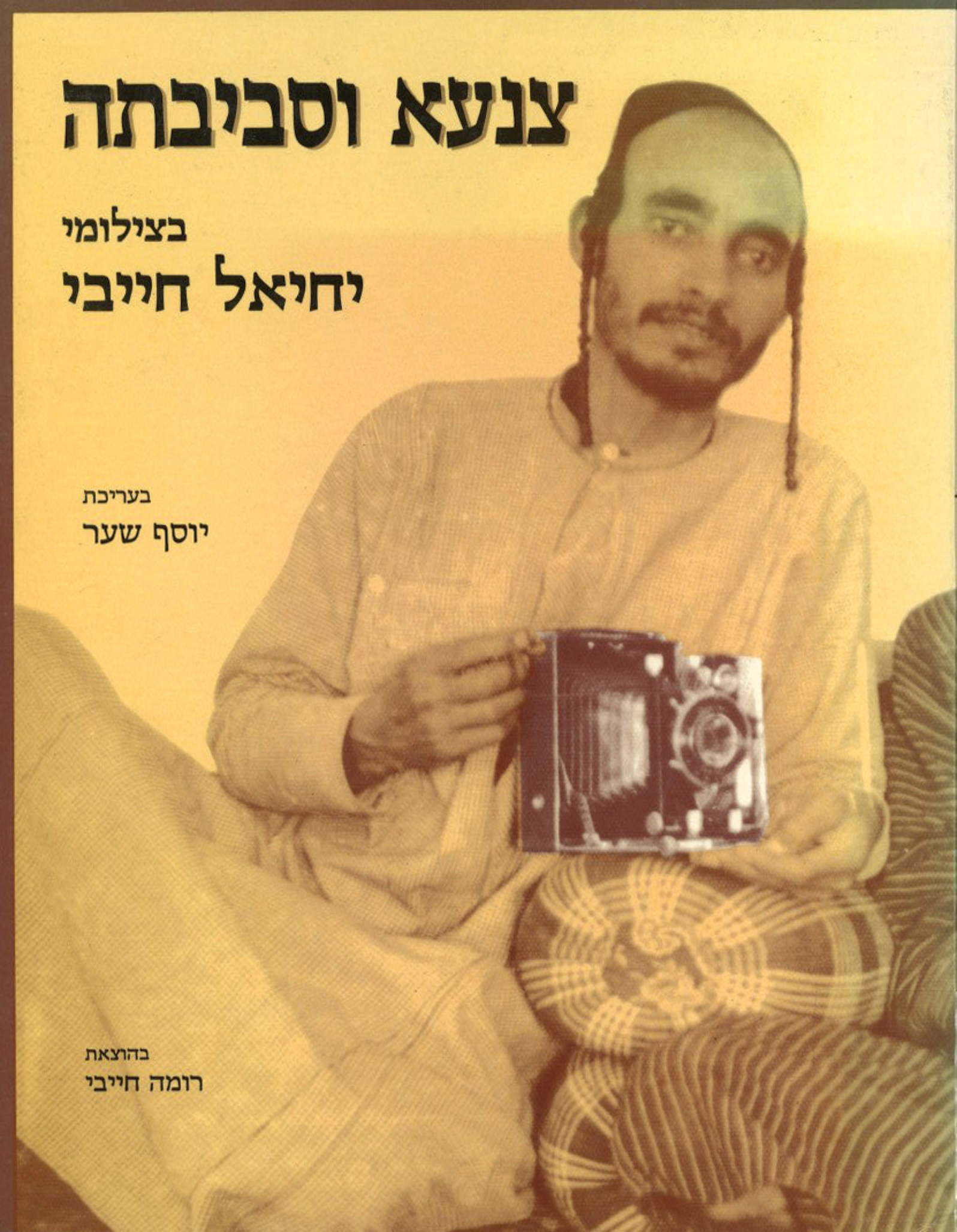
צנעא וסביבתה

בצילומי
יחיאל חייבי

בעריכת
יוסף שער

בהוצאת
רומה חייבי

צנעא וסביבתה

בצילומי

יחיאל חייבי

בעריכת

יוסף שער

המוציאה לאור
גב׳ רומה, אלמנת המנוח יחיאל חייבי ז״ל

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

ישראל — תשמ״ה 1985

אלבום זה יצא לאור בסיועם של מוסדות אלה:
קרן עמו"ס שליד בית הנשיא
המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח בחינוך והתרבות
ההסתדרות הכללית של העובדים
אגודת "אעלה בתמר"
כתב העת הספרותי "אפיקים"
האגודה לטיפוח חברה ותרבות
הוועד הכללי של יהודי תימן בירושלים
הקרנות המאוחדות לסטודנטים ע"ש הרב י' בדיחי זצ"ל
בשיתוף האוניברסיטה העברית בירושלים
איגוד המושבים של הפועל המזרחי

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

©
כל הזכויות שמורות למוציאה לאור
הגב' רומה חייבי ומשפחתה
אין להעתיק ואין להסריט ללא קבלת אישור
מהמוציאה לאור.

רח' לוי יצחק 4, בני־ברק, ישראל
טלפון: 03-703577
03-792896
תל־אביב, תשמ"ה, 1985
דפוס מליין בע"מ

תוכן העניינים

פתיחה	—	יוסף שער	2
מבוא	—	רומה חייבי	5
שער ראשון	—	רבנים	7
שער שני	—	בתי כנסת	13
שער שלישי	—	מפרנסים ומשפחותיהם	17
שער רביעי	—	יהודים כפריים	67
שער חמישי	—	שמחות	71
שער ששי	—	הצלם יחיאל חייבי בחוג המשפחה ובשרות הרופא האיטלקי	83
שער שביעי	—	במחנה עולים בעדן	101
שער שמיני	—	חבלי קליטה והשתרשות בארץ	107
שער תשיעי	—	בצנעא המוסלמית	115
שער עשירי	—	בסוד בית המלוכה	143

מבוא ופתחין

מאת יוסף שער

לפני שנסביר טיבו של האלבום "צנעא וסביבתה בצילומי יחיאל חייבי", נסקור בקצרה מעמדו המיוחד של המרכז היהודי בצנעא, שהונצח גם בצילומים רבים, שמאות מהם רואים אור כאן בפעם הראשונה. זאת לדעת: עד שנות הארבעים היה הצילום בתימן תופעה נדירה ובמיוחד כאשר הצלם עצמו הוא יהודי. בפרקי זמן שונים זכתה קהילת יהודי תימן להנצחה בצילומים. בעניין זה ראוי לציין את צילומיו של **דוד ערוסי** בנו של התוכן הידוע **סעיד ערוסי**, מראשית המאה העשרים, וכן את מפעלם המיוחד של **קרל רתיינס** (Carl Rathjins) **והרמן בורכרט** (Hermann Burchardt) מגרמניה, שביקרו בתימן לפני למעלה מחמשים שנה והנציחו בצילומיהם את קהילת היהודים. לפני כשנה שימש "בית התפוצות" בתל־אביב אכסנייה לתערוכה שהציגה צילומיהם הנדירים.

יהודי תימן היו פזורים בלמעלה מאלף נקודות יישוב בדרום חצי האי ערב. תחילת מציאותו של היישוב היהודי בתימן לוטה בערפל. יש מסורות המקדימות את בוא היהודים לתימן לתקופת שלמה המלך ויש המאחרות זאת לתקופת בית ראשון. מכל מקום, נראה, כי גולה זו היא מן העתיקות ביותר.

מרכזים שונים היו ליהודי תימן במשך גלותם. החשוב והמרכזי שבהם היה זה שהתגבש בבירה — צנעא. שתי סיבות היו להתגבשותו של מרכז זה: א. היה בו ריכוז גדול וחשוב של התפוצה היהודית בתימן; ב. בצנעא התרכזה ההנהגה הרוחנית של כל יהודי תימן ופעל בה בית־הדין המרכזי, שהיה סמכות־על בענייני דת וחברה.

היו, כמובן, גם מרכזים חשובים אחרים, שבהם הייתה פעילות יהודית מיוחדת, כמו: **שרעב, ביצ̣א, רדע, ירים, דמאר, חידאן, צעדה, מנאֵ̣ה, שבאם** ועוד.

יש לציין, כי הרבנים במרכזים אלה הכירו בסמכותו של בית־הדין הגדול בצנעא לפסוק בענייני הלכה, אעפ"י שגם הם היו גדולים בתורה.

ההנהגה הרוחנית־הדתית עסקה לא רק בענייני אישות ובנושאים הלכתיים, אלא גם בענייני חומר וחיי יום יום של הקהילה. לא אחת נענו ראשי הקהילה בצנעא לסייע לקהילות וליחידים ממחוזות אחרים, כדי לבטל גזירות קשות ורעות שגזר עליהם השלטון המקומי.

עדות למרכזיותה של צנעא בחיי יהודי תימן אנו מוצאים בספרות השו"ת, בספרות התורנית הענפה וכן במקורות היסטוריים רבים הקשורים בקהילה זאת.

- באחת האגרות מתקופת הגאונים מבקשים ראשי הישיבות בבבל מיהודי תימן למסור תרומותיהם לשלוחים בעיר צנעא הידועה להם כמרכזה של גולת תימן.
- במאה הארבע עשרה הפעילו רבני צנעא את סמכותם בעניין הספר "אלחקאיק" (האמיתות), שתוכנו מדרש אליגורי על התורה, שחיבר אחד מרבני צעדה שבצפון תימן.
- במאה השש־עשרה שלחו ראשי הישיבה בטבריה שד"ר לאסוף תרומות גם בתימן. השד"ר כתב לשולחיו: "כי נמצאו קהילות בארץ תימן ועל כולם קהל מדינת צנעא..."
- **הרב שלם שבזי**, גדול משוררי יהודי תימן, בן המאה השבע־עשרה, רואה ב"אוזל", היא צנעא, מרכז רוחני של היהודים בזמנו.

בשירו "איומה המשי", כותב שבזי:

"בליל חלמתי ואני באוזל הבנויה,
והתחברתי עם הישיבה השרויה".

בשירו "אהבת דוד חפצי" הוא משבח את רבני צנעא בחרוזים אלה, המתורגמים מערבית לעברית:

"הוי המשתוקק ללימוד וחכמה,
בַּקֵּר בצנעא מקום שפע הברכה,
חכמים ישיבוך על כל שאלה".

בשירו "אזיל דמעה" מקונן המשורר על חורבן הקהילה היהודית בצנעא, שהוגלתה למוזע במאה השבע־עשרה.

• **הרב עמרם קורח**, שהיה מאחרוני הרבנים בגולת תימן, מביא בספרו "סערת תימן" רשימת חברי בתי הדין, שפעלו בצנעא מאז גלות מוזע עד עליית "על כנפי נשרים" במחצית המאה העשרים.

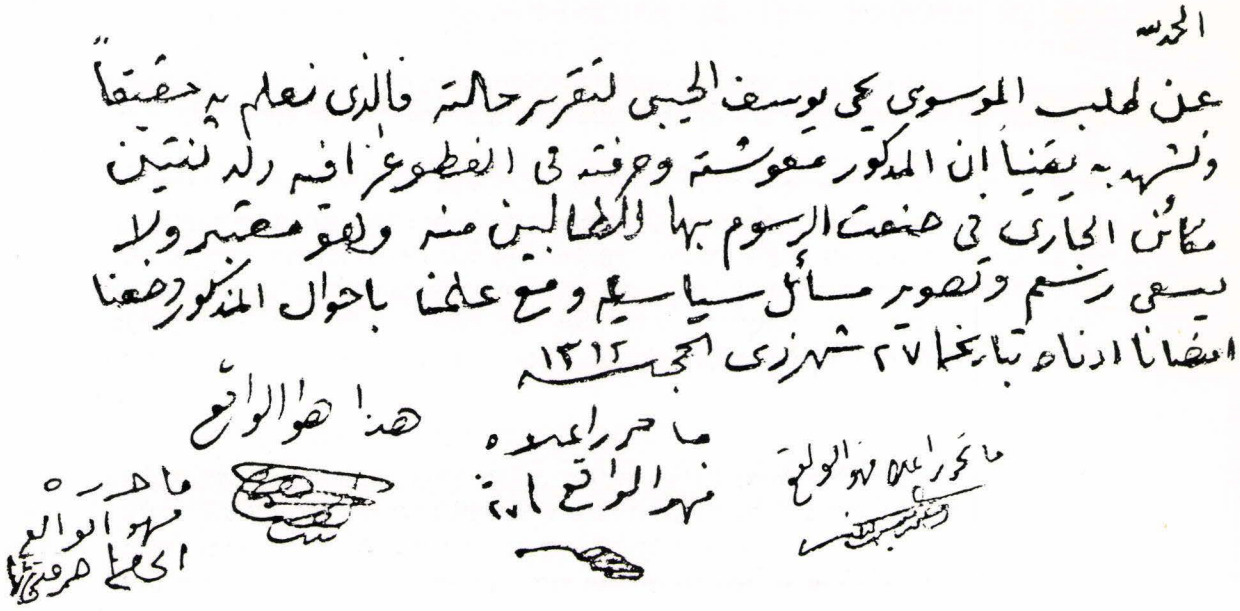
הודות למנהיגים הרוחניים, שקמו ליהודי תימן בכל דורות מצוקותיהם, וכן הודות לדבקותם בחוט המשולש תורת ישראל, ארץ ישראל ועם ישראל, יכולים היו להחזיק מעמד, לגבור על תלאות, לזקוף קומה ולא להרכין ראש מפני חמת המציק.
רוחם של יהודים מקוריים אלה נשתמרה במסורותיהם, ניכרת באורחות חייהם וכן בכתבי יד רבים.
חיי החברה היומיומיים וחיי החומר של יהודי תימן, היו טפלים לעומת חיי הרוח והדת. הם מיעטו להתיחס לתולדות חייהם בגולה, כי בשבילם היו אלה חיי עראי. העיקר בשבילם היה התורה ורוחה. על כן, נשתמרו בגלותם כתבי יד רבים העוסקים בנושאי אמונה והלכה, קדושה וגאולה, וכו'. לעומת זאת, דלות מאד העדויות ה"חומריות" שבידינו על יהודי תימן, ועיקרן של אלה הוא מן המאה האחרונה ומשלהי המאה הקודמת. לשם דוגמא, נזכיר את הספר "מסעות חבשוש" שמבחינת תוכנו הוא מיוחד במינו.

★

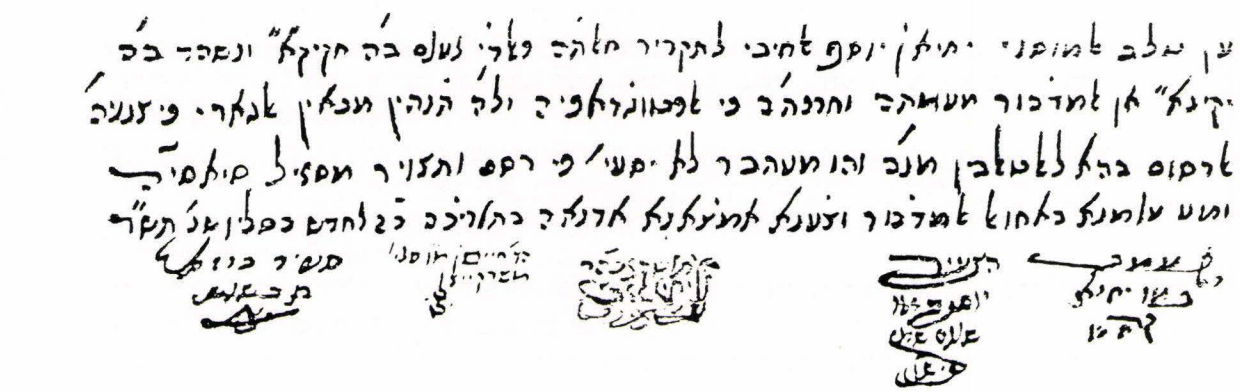
באלבום זה, אצור תעוד חזותי חשוב, החושף קמעה פינות שונות בחייה של הקהילה היהודית בצנעא במחצית הראשונה של המאה העשרים על רקע הסביבה המוסלמית.
תושבי צנעא וסביבתה, אזרחים וזרים, יהודים ולא יהודים, מצולמים בתלבושותיהם הייחודיות בימי חול ומועד וכן בארועים חגיגיים. בצילומים אלה ניתן להבחין בפריטים שונים של תלבושות ותכשיטים שלפי דעת מומחים יש בהם "טביעת אצבעות" של עדיים ולבוש מתקופת בית ראשון ובית שני. מגוון הצילומים המקוריים ודברי ההסבר הנלוים עשויים לשמש מקור, ואולי גם כיוון לחקר התרבות החומרית של יהדות תימן. יש בהם כדי להאיר עיניהם של היסטוריונים, סוציולוגים, סופרים, משוררים וציירים ויכולים להסתייע בהם מעצבי תלבושות ותפאורות במוזיאונים, תיאטרון, קולנוע וטלוויזיה.
הצלם **יחיאל חייבי ז"ל** פעל בזמן ובאווירה, שבהם הצילום בתימן היה לא רק נדיר אלא גם לא חוקי. מלך תימן, ששלט ביד רמה והיה גם כהן דת (אימאם) קנאי, ראה בצילום מעשה הנוגד את חוקי האסלאם וכל מי שעסק בו נשפט כמרגל, וכעובר עבירה דתית ואזרחית. מרבית צילומיו של מר חייבי נעשו במחתרת ובדרך סמויה, כמו מבעד לחלונות, או תוך כדי נסיעה במכונית.
שינוי מפתיע, בעסקי הצילום של מר חייבי, חל בשנת תש"ד (1944), כשקיבל אישור חתום בידי ראשי הקהילה היהודית ובידי מוסלמים ידועים, שהעיד שהוא אזרח נאמן, אינו משתייך לשום גורם פוליטי וברשותו שתי מצלמות לצלם בהן כל המבקש ממנו. (עיין באישור המובא בעמוד הבא).
אלפי התמונות, שהותיר אחריו המנוח, הצריכו עבודת ליקוט, מיון קיטלוג שנמשכה שנים אחדות, שביכורי פירותיה נראים באלבום זה.
הרב יוסף קאפח, שהכיר היטב את המנוח חייבי מילדותו עוד בתימן, סייע במידה רבה בעיצובו של אלבום זה.

פרסום זה, לא היה רואה אור, אלמלי יזמתה הברוכה של **הגב' רומה חייבי**, רעייתו של הצלם יחיאל חייבי ז"ל, שהקדישה זמן רב, מאמצים בלתי נלאים, מרץ רב וחסכונות בני ביתה. תבורך על כך.
תודתי **לרעיתי נעמי** שסייעה לי במיון הצילומים ועודדה אותי במלאכת העריכה שנעשתה בשעות הקטנות של הלילה.
תודה וברכה לאחי **פנחס ושמעון אביזמר** ולבן אחי **ציון שורר** על ההארות שהיו להם בעריכת האלבום.
ייזכר לטוב **אוריאל אביזמר**, שהיה בין יוזמי עריכת האלבום.

א. כתוב בערבית וחתום בידי מוסלמים ידועים.

ב. כתוב בכתב רש"י וחתום בידי ראשי הקהילה היהודית בצנעא.

ג. תרגום האישור מערבית לעברית

לפי בקשת בן דת משה יחיא בן יוסף חייבי לאשר את מצבו. מה שאנו יודעים עליו הוא נכון ונעיד בו באמת. פרנסתו ומקצועו הוא צילום ויש ברשותו שתי מצלמות לצלם בהן כל המבקש ממנו. והוא איש ישר. אינו מצלם שום עניין מדיני. מכיון שאנו יודעים את המצב הנ"ל אישרנו בחתימתנו כדלקמן, כ"ז בכסלו תש"ד.

הרב עמרם בן מ"ו יחיא קרח	הרב יוסף בן מ"ו שלום שמן	הרב משה בן כה"ר יחיא אלאביץ'	הרב חיים בן מ"ו שלמה משרקי	סעיד בן שלמה חבשוש

מראה תימן במצלמתו של יחיא חייבי

מאת רומה חייבי

יחיא חייבי נולד להוריו יוסף וזהרה חייבי בעיר צנעא בירת תימן.

בילדותו למד אצל מורים אחדים ככל ילדי תימן. בגיל 12-13 למד בבית מדרשו של הרה"ג יחיא קאפח. יחד עם זאת עזר לאביו שהיה בעל חנות לממכר שְמָנִים למיניהם.

בגיל 18 נסע מתימן לאסמרה שבאריתריה לקרובי משפחה. משם נסע לאיטליה וחזר לאריתריאה. במסעו זה למד איטלקית וחבשית, והתכונן לעלות לארץ־ישראל. בחבש עלה על אוניה כדי להפליג לארץ־ישראל, אך הוא לא ידע כי הפליגה לחודידה שבתימן.

בעת ההפלגה באוניה פגש חייבי משלחות של יועצים, מהנדסים, טכנאים ורופאים זרים אשר נסעו לתימן לעבוד בעיר צנעא, מקום הולדתו. הוא התיידד עם רופא איטלקי. הרופא התפעל מחריצותו, וכושר התמצאותו בתחומים שונים ובקשו להצטרף לסגל העובדים שהביא עמו כדי להקים מרפאה בצנעא. הוא נענה להצעה ושב לבית הוריו.

בגיל 23 נשא לאשה את רומה, לבית חמדי, והקים בית ומשפחה לתפארת. חיי הנישואין היו מלאי אושר. כמקובל בתימן, הם חיו בבית אחד יחד עם משפחת ההורים של החתן. בבית חייבי שררה הרמוניה, הבנה ואחווה גדולה.

אביו המשיך לעבוד בחנותו, ואילו הבן יחיא פנה לעבודה במרפאתו של הרופא שהכיר באוניה. הוא היה יד ימינו ומנהל ביתו של הרופא ודאג לכל הצרכים של הבית והמרפאה. בבית הרופא עבדו גם טבחים, משרתים שעסקו בנקיון ושמירה, ויחיא היה מנהל משק הבית ומספק להם כל הדרוש, החל בקניית מצרכי מזון וחומרי ניקוי, וכלה בהזמנות חומרים וציוד רפואי לצרכי המרפאה. את ההזמנות היה שולח לאיטליה, ומשם שלחו את כל החומרים הרפואיים למרפאה.

הוא שימש גם כמתורגמן בין הרופא לבין החולים. ובמרוצת השנים הוא למד להזריק זריקות ולסייע לרופא בטיפוליו בחולים.

הסגל הרפואי הזר אהב את יחיא ולימד אותו דברים רבים שלא היו מקובלים בתימן, ביניהם אמנות הצילום. אנשי הסגל הרפואי דאגו להזמין עבורו, מחוץ לתימן, ציוד מעבדה לפיתוח תמונות, ואף מצלמות אוטומאטיות.

בקהילה היהודית אהבו אותו מאד. הוא היה חבר וידיד של רבנים ונכבדים בקהילה. עזר לכל אחד ואחד. היו באים אליו בכל שעות היממה. כשמדובר בחולה העירו אותו משנתו, והוא מִהר עם אופניו אל הרובע הערבי כדי להזעיק רופא. הוא עצמו היה מטפל בחולה עד שהוטב מצבו ורק אז חזר לביתו.

בכל בוקר היה משכים לתפילה. לאחר התפילה היה מקבל אנשים שבאו אליו לקבלת זריקות ולטיפולים אחרים. לאחר מכן הלך לעבוד במרפאה.

בתחביב הצילום עסק יחיא זמן רב. כל התמונות שנשלחו מקרובים לארץ ישראל, נעשו על ידו, כי לא היה צלם יהודי אחר בצנעא. משפחות רבות באו לביתו להצטלם תמונה למזכרת ולשלוח לארץ ישראל.

הערבים שעבדו בבית המשלחות הזרות שבתימן ובביתו של הרופא קנאו בו וקשה היה להם לעכל את העובדה שיהודי מצליח והכל אוהבים ומעריכים אותו מאד הם התנכלו לו בכל עת ללא הצלחה. פעם עבר ברחוב וראה ילדים ערבים מתנפלים על אשה יהודיה, חרה לו ונזף בהם. הם הלשינו עליו בבית המושל וגרמו למאסרו. בהיוודע דבר המאסר לנכבדי הקהילה היהודית, פנו אל המלך וביקשו את התערבותו, המלך נתן פקודה, לשחררו מייד. יחיא החליט שזה הזמן

לקום לעלות לארץ ישראל, עם חבריו: חיים שאער, ועזרא כהן. באותה עת היתה אשתו בהריונה השלישי ויחד עם שני ילדיו בתיה בת ה־5 ואהרון בן ה־3 ושתיים מאחיותיו יצאו לדרך.

מצנעא נסעו במונית ל"דמאר". למחרת היום המשיכו את דרכם בחמורים עד למחנה הקליטה של הסוכנות היהודית שב"מצעביין". במחנה הקליטה שהו כ־7 חודשים והמתינו בתור לעלייה. בתקופת ההמתנה מונו יחיא חייבי וחברו חיים שאער לאחראים על חלוקת האוכל לממתינים במחנה. בבוא העת הם עלו לארץ־ישראל באוניות, דרך תעלת סואץ ופורט־סעיד שבמצרים. משם נסעו ברכבות למחנה קליטת עולים בעתלית. בעתלית מיינו את כל העולים למקומות יישוב שונים בארץ. לאחר כשבוע ימים הועבר יחיא ומשפחתו למעברה שברמת השרון. במעברה לא היה חשמל. היו שם מקלחות ושירותים ציבוריים בלבד.

בשנת 1944 התקבלו העולים בצורה גרועה ביותר. לא היה מי שידריך אותם בעבודה, בציוד וכו'. לשכת העבודה סיפקה לגברים טוריות והפנתה אותם לעבודה חקלאית. משום כך לא המשיך את עבודתו בצילום בארץ ישראל.

העולים היו חדורי הכרה וחיבה לארץ ישראל ולא היו להם דרישות גדולות, קיבלו כל דבר כמו שהוא באמונה שכך צריך להיות בארץ ישראל. "ארץ ישראל נקנית על ידי יסורין", היו אומרים. לאחר שנה וחצי שהייה באוהלים העבירו אותם לשיכוני קבע ברעננה. יחיא המשיך לעבוד בחקלאות עד שמצבו הכלכלי איפשר לו להכנס כשותף במכבסה ברעננה.

במשך כל שנות שהותו בארץ שאף להוציא לאור את האוצר הגדול שיש לו בתמונות — על תימן, אישים, מאורעות, מקומות, נופים, שווקים וכו'. אולם הוא חיכה עד צאתו לפנסיה כאשר יתפנה מעיסוקיו בפרנסת המשפחה ומהתחיבויות משפחתיות אחרות, אבל לרוע המזל לא זכה להגשים את חלומו, ולאחר חודש אחד בלבד של פנסיה, נפטר מהתקף־לב. השאיר אחריו אשה, 5 ילדים ו־7 נכדים.

לכן, אני — אשתו, רומה, החלטתי לבצע משימה זו ולהוציא לאור את שלא הספיק בעלי ז"ל.

ברצוני להודות לכל אלה שעזרו לי והדריכו אותי: אחי, הרב אהרון חמדי, הפנה אותי לגורמים ואישים שונים שיש בידם לסייע לי. פניתי **לרב יוסף קאפח** להדרכה והכוונה והוא סייע בידי במדה רבה מאד. מר **יוסף שער** — מפקח במשרד החינוך, הדריך ויעץ בביצוע העבודה ואף התנדב לערוך את האלבום הזה.

תודה מיוחדת לידידת המשפחה שרה עוזרי (לבית כהן) אשר הקדישה ימים שלמים בגיבוש ראשוני של החומר בזיהויו ובריכוזו.
הגב' שרה עוזרי עשתה זאת לאות הוקרה לבעלי המנוח, שמילא את החלל הריק אשר הותיר אביה המנוח יוסף כהן ז"ל שנפל במלחמת השחרור.

תודה מיוחדת לרבנית רבת הפעלים **מרת ברכה קאפח** וכן ליו"ר האגודה לטיפוח חברה ותרבות מר **עובדיה בן שלום**, ומר **יוסף דחוח הלוי** עורך "אפיקים", שקיבלו עליהם לסייע בהפצת האלבום.

אני מקווה, שרבים יעיינו באלבום זה, השופך אור על חיי היהודים בגולת צנעא וסביבותיה במחצית הראשונה של המאה העשרים.

שער ראשון

ר ב נ י ם

הרה״ג יחיא קאפח
הרה״ג אברהם בדיחי
הרה״ג יחיא אביץ
הרה״ג משה אביץ
הרה״ג עמרם קרח
הרה״ג יחיא גיאת
הרה״ג סאלם קרח
הרה״ג יוסף קאפח

.1
הרה״ג יחיא קפאח (1850־1932) שהיה ראש רבני תימן, תלמודי, חוקר, אסטרונום. בידו מכשיר למדידת גובה השמש ונטיותיה,ועל ידו — ברומטר.

.2
הרה״ג אברהם בדיחי, רב דגול, דרשן ומטיף. הוא היה בעל אדמות רבות שהחכירן לפלחים ערבים. היה צנוע מאד בהליכותיו, בארוחותיו ובמלבושיו. לעומת זאת ביתו פתוח לרווחה וכל הנכנס רעב יוצא שבע. הוא הקצה בביתו חדר מיוחד ללינת אורחים תלמידי חכמים שבאו מן הכפרים, אוכלים, שותים ולנים בביתו חנם אין כסף. הוא היה בתקופה מסוימת גזבר ההקדש.

.3
הרב אברהם בדיחי וכמה מחתניו ונכדיו ומשפחותיהם

4.
הרב משה אביץ, בן הרה״ג יחיא אביץ ששימש בכהונת רב ראשי אחר פטירת אביו בשנת תרצ״ה. לידו, אחד מילדי שכנו, מר משה סירי בעל מַאֲפִיָה.

5.
במרכז הרה״ג יחיא אביץ, שהיה ראש רבני תימן אחרי פטירת הרה״ג יחיא קאפח. לימינו: הרה״ג חיים משרקי, שהיה ממונה על ההקדש בשנות הארבעים; הרה״ג אברהם בדיחי, שהיה ממונה על ההקדש לפניו; מר שמעון נוני בעל חנות וכותב בקשות לכל נצרך. לשמאלו: מר סלימאן בדיחי, תכשיטן; מר חיים מגארי, פקיד; מר סאלם ג׳מל, בעל חנות.

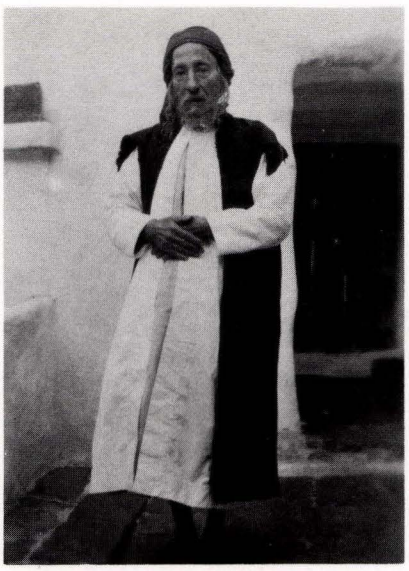
6.
במרכז הרה״ג עמרם קרח, ראש רבני תימן אחרי פטירת הרה״ג יחיא אביץ. לימינו: יהודה עראקי — סוחר; שלום בן הרב עמרם. לשמאלו: יחיא, בנו הגדול של הרב עמרם לבוש שמלה ו״קפטאן״ ולידו בנו. שים לב! שלושת המבוגרים חבושים ״שוּשָׁה״ מסביב לכובע, ושני הצעירים ללא ״שוּשָׁה״, כי כך היה נהוג שאין הצעירים חובשים ״שוּשָׁה״. הרב קרח חובש ״שוּשָׁה״ לבנה, שכך מנהג החשובים.

7.
הרה״ג יחיא גיאת, רב דגול, מלמד תשב״ר. עסק גם ברפואות למיניהן. רבים השכימו לפתחו ונעזרו על ידו. חיבב את שיטת הפלפול בלימודו. בצעירותו התפרנס מצורפות.

8.
במרכז הרה״ג יחיא גיאת. לשמאלו: בנו הגדול ר׳ עזרי שהתפרנס מצורפות ומכניקה עדינה. לימינו, שני בניו: יום־טוב, שהתפרנס מפחחות, ומשה שהיה בעל חנות וגם סַפּר אומן.

9.
הרה״ג סאלם קרח. רב דגול, סופר, דרשן, מטיף ומנהיג. נכתב עליו רבות בספרים אחדים. התפרנס מצורפות ולימוד תשב״ר לסירוגין.

10.
הרב יוסף קאפח
נכד הרה״ג יחיא קאפח.

שער שני

בתי כנסת

בית כנסת "בדיחי"
בית כנסת "דמארי"
בית כנסת "כסאר"
בית כנסת בכפר רג'אם

.11
מר חיים מתניה בדיחי קורא בספר תורה הפתוח בבית הכנסת של המשפחה. המשפחה עסקה בהזמנת תכשיטי כסף אצל הצורפים וסחרה בהם. פרנסת משפחות רבות של צורפים היתה תלויה במשפחה זו.

.12
בית הכנסת "דמארי". ארון הקודש פתוח וספרי תורה בתוכו. חלק מן המתפללים בלבוש שבת לצורך הצילום. שים לב למזרונים הקטנים, ממיני בד שונים, התלויים בקיר בית הכנסת. השוה לתיאור בית הכנסת וריהוטו בספר "הליכות תימן" לר' יוסף קאפח.

.13
קריאה בצוותא בבית הכנסת דמארי באחד מימי חול המועד

.14

בית הכנסת — "כסאר". על התיבה ספר התורה של מר יחיא כסאר שתיקו משובץ בעבודות פילגרין מכסף שעשו שני האומנים: הצורף מר יוסף כהן ור' יוסף קאפח. מימין עומדים: ר' שלמה מגארי, הרב סעיד צאלח, בנו אהרן, מר יחיא כסאר. מעבר לתיבה נראים מר שמעון פנחס כהן, מר שמואל עזירי ומר חיים שאער. שים לב לקישוט הַמַּכְסה של התיבה.

.15

בית כנסת בכפר "רגאם", ספר תורה על התיבה. בארון הקודש הפתוח נראים שני ספרי תורה. שים לב למִכְסה התיבה שאינו שונה ממִכְסה התיבה בבית כנסת "כסאר" בצנעא.

שער שלישי

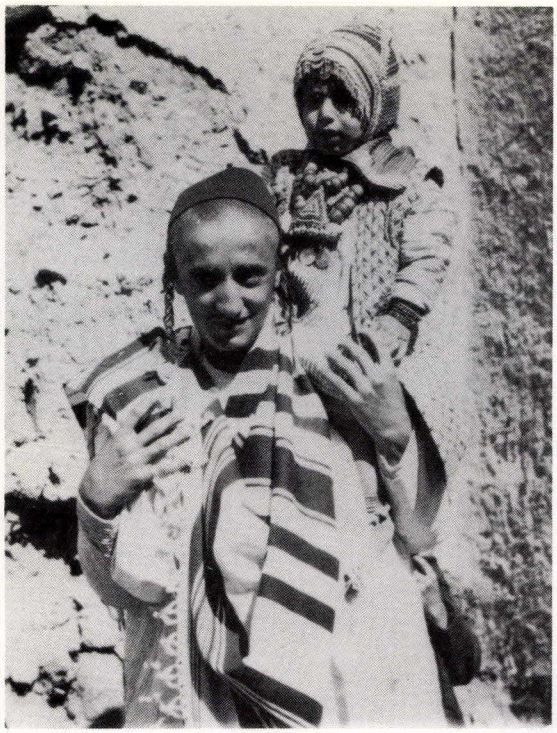
מפרנסים ומשפחותיהם

ואלה שמות המשפחות לפי סדר א״ב המובאות בשער זה:

בדיחי; בוסאני; ג׳מל; ג׳רשי; דאר; דמתי; הבה; הכרי; ושצי; חבשוש; חייבי; חמדי; חשאי; טייבי; טיירי; ימני; יצחק; ירימי; ישועה; כהן; כסאר; לוי; מגארי; מדינה; מורחי; מנזלי; מנצורה; משרקי; נדאף; נוני; נחום; סרי; עדני; עזירי; עראקי; ערוסי; צאהרי; צובירי; צאלח; קארה; קארטה; רחבי; שאער; שחב; שליט; שמעוני; שריאן; שרפי; שרעבי; תאם.

.16
חיים בדיחי סוחר כללי ובן דודו יחיא
סלימאן בדיחי סוחר תכשיטים

.17
מר יחיא בדיחי ובנו. המשפחה עסקה בסחר
תכשיטי כסף.

.18
מר סלימאן בדיחי, אשתו ובניו. התפרנס ממסחר
ברובע המוסלמי בצנעא.

.19
מר חיים בוסאני ומשפחתו. צורף, אחד האומנים
לעבודות עדינות.

.20
מר שלום בוסאני, חמותו, אשתו, בניו ובנותיו. לבושים בגדי חג. הבנים
לבושים, מעילים אירופיים. הצעיר לבוש חזיה מתחת למעיל ועליה
בולטת שרשרת שעון הכיס כמנהג התורכים. האב ובניו עסקו בצורפות.
הישישה במרכז התמונה, חמותו של מר בוסאני, בדרה טייבי לבית
צעדי — סבתו של עורך אלבום זה.

.21
שני בניו של אומן השירה והלחנים של
יהודי תימן מר סעיד אלג׳מל, בלבוש
רגיל של מנחת שבת.

.22
מר סעיד אלג׳מל, אמו,אשתו, בניו ובנותיו. היה בעל קול ערב ומומחה לנעימות יהודי תימן לכל סוגי סלסוליהן.

.23
ולד ג׳מל, בנו של מר סאלם ג׳מל. בני משפחת ג׳מל היו קלאים, כלומר,קולים ומוכרים סוגי קליות, כגון: גרעינים, בוטנים, שקדים, פולים, שעורים, שיפון, שומשומין, וכו׳.

.24
חלק מבניו ונכדיו של מר סאלם ג׳מל. הילד הקיצוני מימין לבוש "ענתרי מכַּרט", שמלה רקומה. המשפחה התפרנסה מקליית קטניות ומכירתן.

.25
מר יוסף ג׳ספאן, אשתו ובנותיו. הילד שבמרכז התמונה לבוש ״קרקוש מכ׳רט״. מר ג׳ספאן התפרנס מרוכלות, בנותיו עסקו בתפירה.

.26
מר יוסף גרשי ואמו. לראש האם, לצורך הצילום בלבד, ״מצר״ — מטפחת צבעונית, שבדרך כלל לא נהגו ללובשה. היה בעל חנות לסחר בדים ברובע הערבי היוקרתי ״סוּק אַלְמַלְחְ״.

.27
משפחת משה דאר. אבי המשפחה עסק במסחר במחוז "בני אַלְעַוואם".
לעתים ייבאו סחורתם גם לצנעא.

.28
מר יעקב דמתי לבוש טלית מסוג "כיס". לידו בנו
ונשות המשפחה. מקצועו — רפד.

.29
נשות משפחת הבה־שרעבי וילדיהן. הנשים לבושות רדידי ראש מקופלים. כך לבשו הנשים כאשר נמצאים אורחים בבית. המשפחה התפרנסה מאריגת חגורות — "חזם" ו"תזיג" — ומכירתן למוסלמים.

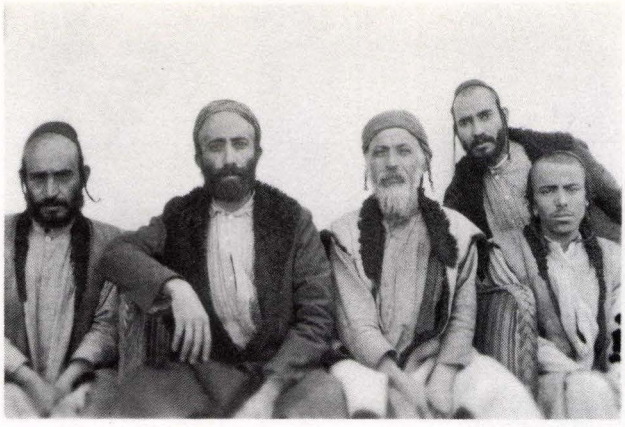
.30
מר אברהם הכרי, סבתו, אמו, אשתו ובני משפחתו. מקצועו:בנאי וסייד.

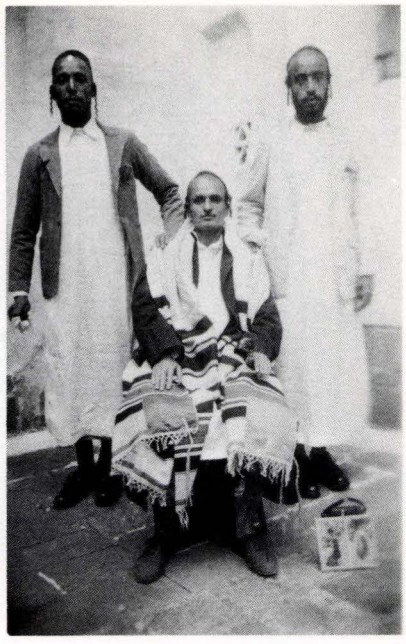
.31
במרכז ר׳ אברהם ושׂצי. לשמאלו: בנו שמואל. לימינו: נכדיו אהרן ויעיש (מעשן נרגילה) ילדי בנו יחיא. גם שני הנערים משמאל הם נכדיו. עיסוק המשפחה היה בעיקר מסחר זעיר. לעתים שמשו כמורי־דרך — ״משאדיין״ — לאנשים שיצאו מגבולות צנעא ובקשו להגיע לארץ ישראל. ר׳ אברהם חי קרוב לתשעים שנה ואף שן לא חסרה בפיו. כל שִׁנָּיו היו שלמות וחזקות, פיצח בהן אגוזים ושקדים קשים והתפאר בכך לפני הצעירים.

.32
האשה הזקנה אשת מר אברהם ושׂצי. לידה, מימין, כלתה, אשת בנה יחיא ולפניהן כלותיהן. משפחת ושׂצי עסקה במסחר זעיר.

.33
מר סעיד חבשוש, שני משמאל, עם אורחים מעיר דַמאר שהיו קשורים עמו בקשרי מסחר.

.34
שלושה רעים ממשפחות חבשוש, נדאף ועוד.

.35
עזר וחיים בני אהרן חבשוש, ומשפחתם. היו מגדולי הסוחרים והיבואנים היהודים בצנעא.

.36
מר יהודה חמדי ובנו ר׳ אהרן חמדי ובני משפחתם. האב ר׳ יהודה שימש תקופה מסויימת ראש מחוז "נהם". ר׳ אהרון חמדי עסק באריגה. בשנים האחרונות, לפני שעלה לארץ, עסק במסחר.

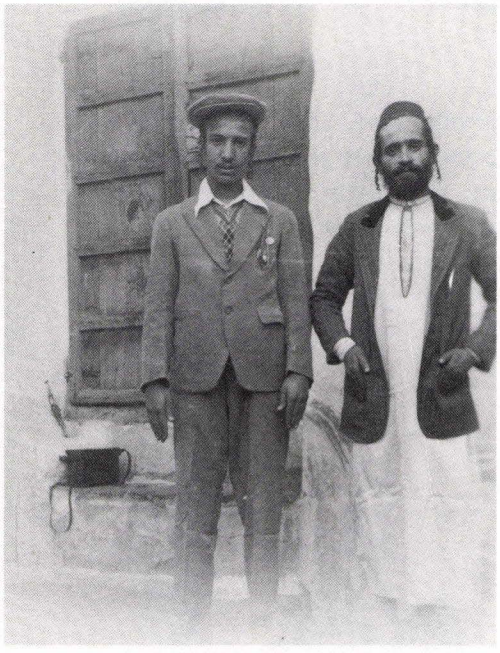
.37
מימין לשמאל: סלימאן וחיים חמדי, ולידם קרובם מר אהרן חמדי ,כשבתו הקטנה על כתפו. לבושים בגדי חול הנהוגים שם יום יום. טליתותיהם מקופלות על כתפיהם כנהוג. במרכז עומד מר חיים חמדי נעול "קחוף" — סנדל.

.38
מר יחיא חשאי ומשפחתו. הוא עסק במדה מסויימת בבנין ובכל הבא ליד.

.39
משפחת צאלח טייבי. צאלח טייבי בעל חנות מכולת שבה מכר בעיקר פירות יבשים ובמיוחד "דום" ו"צ'ג'אג'" ממין משובח.

.40
עזריה טיירי, מקצועו צורף. גיסו יחיא צאלח לבוש חליפה לבנה לצורך הצילום. מאחוריהם דלת סגורה קרשי העץ שלרוחב הדלת — "עוראצ'" — מחברים את שני לוחות העץ שמהם מורכב כל כנף משני כנפות הדלת.

.41
מר שמעון ימני ובני משפחתו. מקצועו: סנדלר.

.42
אברהם יצחק, אמו ובתו. בעל חנות לסחר בדים ברובע הערבי היוקרתי "סוּק אַלְמַלְחָ". בלחייה של הבת ועל אפה קוים שחורים של "צבר" לנוי ולהגנה מעין הרע. לרגליה "מחרר" ועדויה בתכשיטים "לאזם", "כּרב" ו"כ'ראטה".

.43
מר אהרן ירימי, אמו, אשתו ושלושת אחיו. האב ובניו עסקו בנפחות.

.44
במרכז: מר יעיש ישועה, מקצועו בנאי. לידו: בנו, נשות המשפחה וילדיהן. בשפולי שרשרות הכסף שב"קרקוש", של האשה הראשונה מימין התמונה, יש מטבעות "שיארק", שהוא לבוש בינוני, ושעל ידה בשפולי השרשרות — "זנאביל", שהם מפוארים יותר ויקרים יותר.

.45

במרכז ר׳ סלימאן כהן, מקצועו סנדלר, ראש בית־הכנסת "בית אלעזירי". היה חשׂוך בנים, לידו מר הרון טייבי, שהיה חובב אסטרולוגיה ולהוט אחריה. וכיון שהיא בנויה על אסטרונומיה, והוא אינה יודעה, היה בא לעתים קרובות לשאול את הרה"ג יחיא קאפח באיזו מעלה נמצא כוכב פלוני ומה מקביל לו? ובאיזו תחנה נמצאת הלבנה? וכדומה. שאר הנמצאים בתמונה: בני הרון טייבי; אחד — חתנו, ואחד — אחי חתנו.

.46

מר סלימאן כהן, בניו, בנותיו, כלתו ונכדיו. הוא עסק בציפוי תכשיטי הכסף בזהב.

.47
מר פנחס כהן וחלק מילדי המשפחה.
עיסוקו — ייצור סוכריות למיניהן, וכן
ייצור סבון מחלב מקומי.

.48
סבתא ושתי נכדותיה ממשפחת
כהן

.49
מר יחיא כסאר יושב ליד מצבתו של איש החסד המנוח מר יוסף כלף.
מבנה המצבה וצורתה מאותות הזמן החדש, כי לפנים בתימן לא עשו
מצבות כלל, ורק בתחילת המאה השישית לאלף השישי החלו לבנות
מצבות של חימר פשוטות ללא אבן ציון. כעבור חמישים שנה החלו
לכתוב שם הנפטר בקצרה ללא תארים על אבן קטנה שהוצמדה לחזית
המצבה. מאז נפתחה הדרך להדר ולשפר ולכתוב תארים וחרוזים כדוגמת
מצבה זו, שחקוקים עליה דברים אלו: נאסף איש החסד אשר כל רעב
משביע, מרים מהונו לכל עני וכל אומלל מושיע, משיא כל יתום ולכל
רווק מכספו משפיע, לכיס כל חכם יטיל מלאי ולכל דואג תנחום ישמיע,
ה"ה הזקן הנ"ה יוסף בן יוסף כלף תנצב"ה, יום ג' באלול ברמ"ט.

.50
במרכז מר סלימאן כסאר ומשפחתו. על עינו השמאלית רטייה לאחר שנעשה בה נתוח שלא הצליח. עיסוקו: סוחר סיטונאי לבדים ומיני מכולת. היה ידוע בכינויו ה"מצרי" מפני שהיה תקופה מסויימת במצרים לרגל מסחרו. לידו, מימין, שכנו מר סאלם שמן מומחה לייצור יינות וערק.

.51
מר סלימאן כסאר "אלמצרי" ובני משפחתו

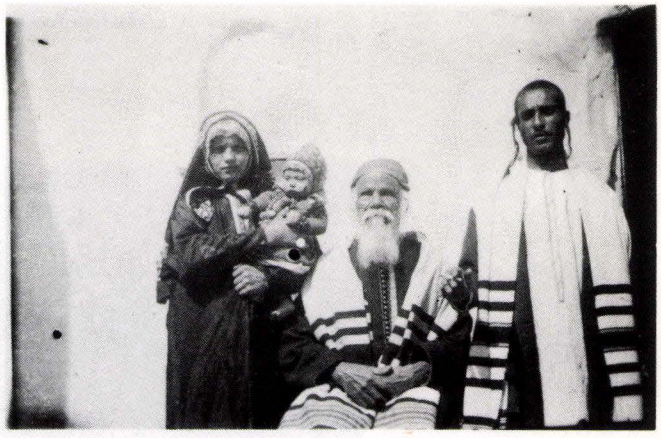
.52
הזקנה שלראשה "מַצְנֶן", היא נדֹרה (אורה)
לוי,מתחממת בשמש בחצר ביתה.

.53
ר' שלמה מגארי ומשפחתו כולל אחיותיו. עסק בלימוד תלמידים
בוגרים (מעין בי"ס תיכון) לימודי קודש וכן חשבון וכתב ערבי. לפלא
הוא כיצד הרשה לבנותיו הקטנות להצטלם ללא כיסוי ראש.

.54
מר יחיא מדינה, אשתו ובנותיו. לא היו לו בנים כי אם בנות. הבת הקיצונית מימין לבושה חלוק "נמס" שלבשו הצעירות בבית. מקצועו:תופר מעילי פרווה.

.55
הזקן מר לוי מדינה ואחד מבניו. עסקו בייצור גבס "קץ" ומכירתו, לליבון קירות הבתים מבפנים.

.56
שלוש נשים בנות משפחת מדינה. האמצעית לבושה "זנה בצמה", שמלה מודרנית שלבשו רק בַּבַּיִת,בין בני המשפחה. מעל השמלה "קצירה מכווּשה" — מעיל עור ללא שרוולים עם בטנה מבד שחור — "דבת", וליד הצואר ובפינות התחתיות קישוטים מבד ירוק.

.58
מר יוסף מנזלי ומשפחתו. מימין אמו הזקנה עטויה "מַצְנֶן" לראשה כמנהג הזקנות. עסק בייצור טבק הרחה "ברדקאן".

.57
מר סלימאן מורחי ומשפחתו. אבי המשפחה עסק בתפירת מעילי עור — "מְקַיצר".

.59
משפחת אהרון מנצורה. במרכז יושב אביו ואשתו. משמאלו, בתו וכלתו אשת בנו סלימאן, העומד מצד שמאל, ובידו בנו, ואחיו עומד על ידו.

.60
במרכז מר חיים משרקי רעיתו ושלושה מנכדיו. בקצה התמונה משמאל עומד מר אברהם עזירי בן בתו. משפחת משרקי עסקה בייצור טבק הרחה "ברדקאן" ונחשבו לאמידים. מר אברהם עזירי היה בעל חנות מכולת. הצילום נעשה בחדר האורחים. על הקיר תלוי שעון; על האצטבה שבקיר פרושה מפה נאה ועליה בקבוקונים אחדים לנוי ואגרטל נחושת לשיחי בושם.

.61
מר פנחס נדאף ובני משפחתו. מקצועו: "קלֵא" — קולה מיני קטניות ומוכרן.

.62

משפחת אהרן משרקי שעסקה בתעשיית טבק הרחה — "ברדקאן". מאחור — חלק מנשות המשפחה, ובחזית — הבנים ישראל, סימן, שלום, הנכד חיים וחלק מילדיהם. הגברים והילדים לבושים "קלבייה" ומעיל אירופאי ולא "ענתרי" מסורתי. נעליהם מסוג "קנטרה" ולא ה"בשמק" המסורתית. לבוש זה, הדומה ללבושם של יהודי עדן, היה לבוש המתחדשים. במרכז התמונה ילדה ללא כיסוי ראש לצורך צילום שנעשה כדי לשולחו לארץ ישראל. בתופעות אלה יש חריגה מן המוסכמות ומשקפות את ניצני הזמן החדש.

.63

מר יחיא נוני ומשפחתו, אשתו בנותיו ובניו. בעל חנות לתמרוקים ומנופקטורה.

.64
נשי משפחת הקצב מר יוסף נחום. שים לב,כאשר רצו חלק מהם לשבת,
שׂמו שני כרים זה על זה וישבו עליהם.

.65
מר יוסף נחום, קצב. בידו תינוקת עדויה מיטב התכשיטים. שים לב, הכובע שעל ראשו אינו לבד אלא בד עשוי מעשה אומן, שלבשו בדור הקודם. לידו עומדים:בנו משה ושתים מבנותיו.

.66
עומדים: מר לוי נחום, קצב. לבוש מעיל פרוה ("כּרכּ"). לידו בנו הגדול חיים ובידו תינוק. על חזה התינוק תכשיט סגולה מעין הרע בשם "כּראטה". בשיפולי ה"כּ'ראטה" צדפים הנקראים "דמע דאוד". יושבים משמאל: האם הזקנה ושלושת נכדיה. ראש הזקנה עטוי "מַצְנֶן" ומעליו "לחפה חַוּלָא" — רדיד שלבשו הנשים שמודפסים בשוליו עגולים מאורכים הדומים לעינים פוזלות, מכאן השם "לְחַפָּה חוּלָא" שתרגומו — רדיד פוזל. נשים צעירות, המכבדות עצמן, לא יצאו לרחוב ברדיד כזה, אלא ברדיד שעיגוליו עגולים ולא מאורכים.

.67
מר שלום נחום ואחיו משה ומשפחותיהם

.68
אברהם סרי וסעיד צאלח
בלבוש רגיל של שבת

.69
מר יוסף סרי, ובני משפחתו. פעמים עסק בצורפות ופעמים בפחחות.

.70
אשת מר ג׳ביר סרי, ארבע בנותיה ושנים מבניה. אבי המשפחה היה בעל חנות למיני סדקית: כפתורים, מחטים, מחרוזות, שרוכים וכדומה.

.71
בנייה ולולוה בנות ג׳ביר סרי שעסקו בתפירה.

.72
מר יחיא סרי ובני משפחתו. עסק בייצור טבק הרחה — "ברדקאן".

.73
ר' מוסי סרי ומשפחתו. מקצועו פחח. שים לב: כל טליתותיהם פשוטות, לבנות או שחורות. גם הוא עצמו לבוש בתכלית הפשטות. זה היה עקרון אצלו לא להמשך אחרי הַגְּנְדוּר והמותרות אלא לנהוג בפשטות בכל המובנים, בחינת "והצנע לכת".

.74
מר סאלם סרי ובני ביתו.
מקצועו: סנדלר.

.75
במרכז מר יחיא עדני, שהתפרנס מייצור נרגילות נחושת מעוטרות בפיתוחים. בידו ספר. לימינו: בנו יוסף המחזיק בידו בן קטן שהלבישו כובע לצורך הצילום, כי בגיל זה לא לבשו כובע אלא "קרקוש". לשמאלו: אשתו וכלתו ולפניהן שתי נרגילות. ה"בורי" שלראש אחת הנרגילות מסתיר חלק מפני כלתו.

.76
מר עדני עדני ומשפחתו. בעל מכולת. שמו הפרטי כשם משפחתו. כך נהגו המשפחות שבניהן היו נפטרים בעודם באיבם. נמנעו מלקרוא שם פרטי לבנם — סגולה שיחיה.

.77
משפחת עזירי: חיים, אברהם ואשתו, בניו ובנותיו. מקצוע אב המשפחה — קצב ("ג'זאר").

.78
משפחת ר׳ יחיא עזירי. התפרנסה מתעשיית טבק הרחה — ״ברדקאן״. מימין לשמאל: חממה (יונה) אשת ר׳ חיים עזירי, מחזיקה בכתפי בתה הגדולה בנת (בתיה) אשת מר פנחס אביזמר; לידה אביה ר׳ חיים עזירי; לידו, בתו ברכה אשת מר אברהם שער; לידה הסבא ר׳ יחיא עזירי ולידו רעיתו נעמה לבית עראקי. עומדים מאחור: מר שלום חבארה וגב׳ זהרה בדיחי אשת הרה״ג יחיא בדיחי זצ״ל.

.79
מר יחיא מוסי עזירי ומשפחתו. היה בעל מכולת.

.80
מימין: מר יוסף יהודה עראקי,ולידו:מר מנחם חבשוש
מגדולי היבואנים היהודים בצנעא.

.81
הצורף האומן מר פנחס עראקי ובנו יחיא ,בחדר
האורחים שבביתם, בקצה התמונה, משמאל,
נרגילה "מִדְעִי" ללא "בּוּרי."

.82
מר אברהם ערוסי ומשפחתו. לידו, קרובו, מר אברהם מזעקי שהיה גר בעיר "שבאם". בני משפחת ערוסי היו בעלי חנויות לבדים ובגדי ערבים.

.83
מר צאלח צ'אהרי ומשפחתו. נולד וגדל בעיר רדאע. לאחרונה התישב בצנעא. עסק במסחר ועוד.

.84
משפחת מר יעקב צובירי. הבן הקטן יושב על כסא, דבר שלא היה בנמצא בתימן, כי לא ישבו בתימן על כסאות. יש לשער שהכסא הושג לצורך הצילום.

.85
מר ישראל צובירי, בנו מאיר, נשותיהם וחלק מנכדיו. עסק בעשיית נפות — "מַנַאפֶּל" מעורות מעובדים כמו קלף של ספר תורה. היה גם מוכר עטרן — "קטראן".

.86
ר׳ אברהם צאלח, אמו ובני משפחתו. מקצועו:אורג.

.87
במרכז ר׳ חיים צאלח. מלמד תשב״ר, לימד מקרא ומשנה. לידו,עומד עטוף טלית הצלם מר יחיא חייבי ולצדו אחד מתלמידיו.

.88
חלק ממשפחות האחים בני מנחם צאלח. המשפחה עסקה בצורפות וייצרו בעיקר תכשיטים לערבים.

.89
מר סלימאן צאלח ובנו אהרן ומשפחתם. לבושו של הבן אהרן אינו כפי שנהגו ללבוש בצנעא וקרוב הוא ללבושם של יהודי עדן. המשפחה עסקה בממכר כל מיני טבק.

.90
מימין לשמאל: מר שמעון צאלח וסבו.
לשמעון היתה חנות למכירת בדים.

.91
מימין: מר יוסף קארה, שהיה סוכן מסחר, לידו ספר תורה, משמאל לספר התורה, עומדים: מר עמרם בשארי ואחיו שעקרו מעיר "רימה", התגוררו בעיר צנעא ועסקו במסחר.

TUTTLEMAN LIBRARY OF GRATZ COLLEGE
MELROSE PARK, PA.

.92
מר מאיר קארה. אביו, יוסף קארה היה סוכן מסחר. לשמאלו: בחור ממשפחת בשארי מעיר ריימה.

.93
מר שלמה קארה, רעיתו ובנו. עסק המשפחה סוכנות מסחר.

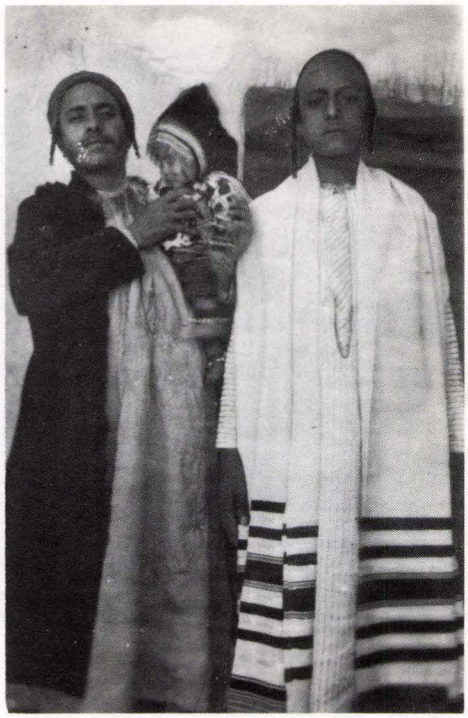
.94
קבוצת ידידים סוחרים, רובם בלבוש מודרני. עומדים מימין לשמאל: סלימאן קארה, עמרם בשארי, יוסף קארה, חיים שאער, סאלם שרעבי, יחיא כסאר. יושבים: בנו של עמרם בשארי, חיים, יחיא ומאיר בני יוסף קארה, הצלם יחיא חייבי. שלושת הילדים: במרכז ציון שאער ולידו שני בני קארה.

.95
חלק מבני משפחת קארטה. האב עסק במכירת כלי חרס.

.96
נשות משפחת קארטה. אבי המשפחה עסק בליווי נוסעים שיצאו מצנעא למסחר או לעליה לארץ ישראל.

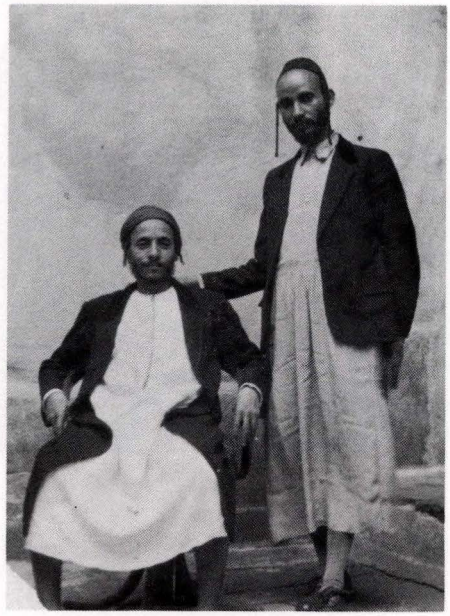
.97
ר׳ יוסף קרח לבוש מעיל פרוה (״כַּרְכֹּ״) ומתחתיו שמלת ״מדני״, אותה לבשו, בדרך כלל, בימי ששי או בחול המועד. בידו בתו הקטנה. בלחיה ״צבר״ — שרף אילנות שחור שמרחו בלחיי הקטנים סגולת הגנה מעין הרע. לידו, בן אחותו מר חיים שרעבי, לבוש שמלה מבד ״קלמי״, אותה לבשו היהודים בשבת.

.98
ר׳ יוסף קרח לבוש שמלה מבד לבן שלבשו בשבת. לידו בן קטן. שים לב לחרוזי הזכוכית והכסף שעל שתי ידיו (״סבח״) ועל שתי רגליו. על צווארו תלויה מחרוזת ״פהרב״ עם ״פתאב״. צורת ה״קרקוש״, שלראשו, מיוחדת לבנים ושונה צורתו מן ה״קרקוש״ של הבנות.

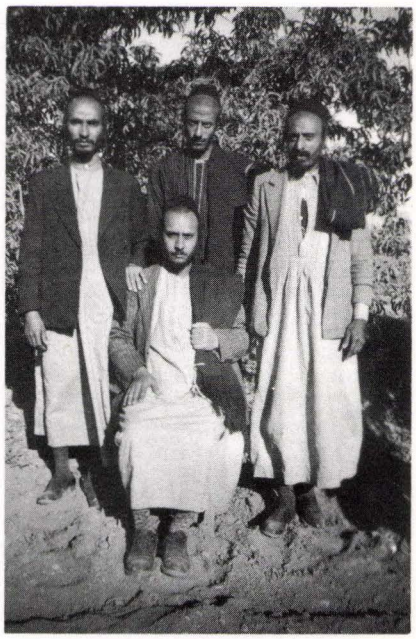
.100
מר יוסף רחבי, אשתו ובניו. מעשן נרגילה מסוג פשוט — "שִׁישָׁה". מקצועו: בנאי וגם "מַסַּר", חוטט ומעמיק בארות המים.

.99
מימין עומד הצלם מר יחיא חייבי ולידו יושב ר׳ יוסף קרח.

.101
ר׳ סאלם רחבי, חתנו עזר שרעבי, חתן בתו עזריה טיירי, בניו, בנותיו, נכדיו ונכדותיו. הוא היה ראש בית הכנסת "אלריעאני". עסק במסחר. היה אמיד והלווה כסף לרבים בתורת גמילות חסדים.

.102
יושב: חיים שאער כשטליתו מקופלת על כתפו. עומדים: סלימאן קארה, טליתו מקופלת על כתפו; אהרון ירימי גם הוא טליתו על כתפו והצלם ללא טלית.

.103
חיים שאער וסבתו בדרה צעדי

.104
ר׳ סאלם שאער בשנת תרצ״ב. מנכבדי הקהלה בצנעא. עסק ביבוא סחורות מעדן לצנעא. ידוע ביושרו, נדיבות לבו ובדאגתו האישית לנזקקים. אוהב שלום. בקסמו האישי הרב ובנועם מליו השרה אוירה טובה בכל מקום שהיה.

.105
משפחת חיים שאער. מימין לשמאל: חיים שאער; בנו ציון ואשתו תורכיה (יהודית).

.106
ציון שאער ובנו של המורה והמחנך ר׳ שלמה מגארי, שניהם בלבוש חול רגיל.

.107
משפחת סאלם שאער בשנת תרצ״ח — 1938. שורה ראשונה, מימין לשמאל: האם נדרה (אורה); הבן הצעיר יוסף; האב ר׳ סאלם; שורה שנייה, מימין לשמאל: הבנים שמעון; פנחס ואברהם.

.108
מר יחיא שאער ומקצת בניו ובנותיו. בעל חנות לשמנים, חמאה, טבק וכן "קְשָׁרְ" — קליפת הקפה שהתימנים העדיפו אותה על הקפה. הוא הצטיין בחוש הומור שהאיר פניהם של כל מכריו.

.109
מר שמואל שחב, חתנו, בניו וכל משפחתו. מקצועו יציקת טבעות כסף ונחושת. בשנים האחרונות פתח חנות לממכר בדים.

.110
משפחת שמעון שחב עם אשתו
ואחותה ובנו הקטן

.111
צעירים ממשפחות שחב וצאלח וכמה מנשות המשפחה וילדיהן

.112
משפחת שליט. מר שליט, אמו הזקנה, חמותו, אשתו, אחיותיו ובנותיו. חלק מן הנשים בבגדי פאר של שבת וחלק בחלוק בית.

.113
יונה ונעמי שמעון ואמם, בחצר הפנימית של הבית (חִיגְרָה). הצטלמו כדי לשלוח לקרובי משפחה בארץ־ישראל.

.114
מר סלימאן שריאן ומשפחתו מאמידי העיר צנעא.
עסקו בתעשיית טבק הרחה — "ברדקאן".

.115
שמואל וחיים בני יחיא שריאן עם קרובת
משפחה. משפחת שריאן עסקה בייצור
טבק הרחה "ברדקאן".

.116
במרכז מר ג׳ביר שרעבי, לידו חתנו מר חיים בדיחי ויתר בני המשפחה. מקצוע מר שרעבי אריגת חגורות — ״חזם״ ו״תזיג׳״ לגברים ונשים מוסלמים. מר חיים בדיחי ואביו יחיא היו מגדולי הסוחרים בעיר צנעא.

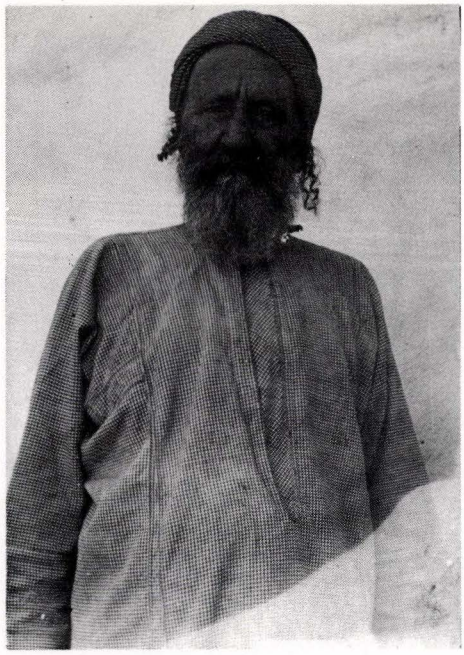
.117
מר מוסי שרפי, אמו ומשפחתו. לרגליו סנדלים מסוג ״קחוף״. עסק בנסיכת מסכות לאורגים. נשות ביתו עסקו ברקמה. מר שרפי היה ניכר בהליכתו בקומה זקופה כמקל ללא ניע, רק רגליו נעות.

.118
מר סאלם שרעבי, סוכן מסחר מקום מושבו ברוב ימות השנה בעיר הנמל "חודידה" ולידו חיים שאער, סוחר. שניהם בלבוש שבת מודרני, במקום "ענתרי" לבשו "קלבייה".

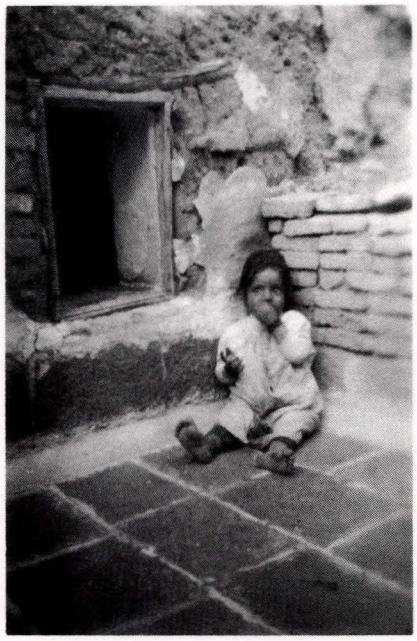
.119
מר סאלם שרעבי ובני משפחתו. רוב ימיו ישב בעיר הנמל "חודידה" כסוכן מסחר. בקצה התמונה מימין:עוזרו,מר סאלם דן.

120.
מר יחיא תאם, לבוש שמלה מבד "מדני", שלבשוהו בדרך כלל במנחת שבת, או ביום ששי לאחר הרחיצה לכבוד שבת. מר תאם היה עסקן ציבורי בצנעא — "עאקל". מקצועו:עבדן עורות.

אשה עוטה רדיד רקום וקרקוש רקום בכסף ונטיפי כסף (אקראט). היא ובתה לבושות שמלות רקומות כסף עד חצי אורך השמלה.

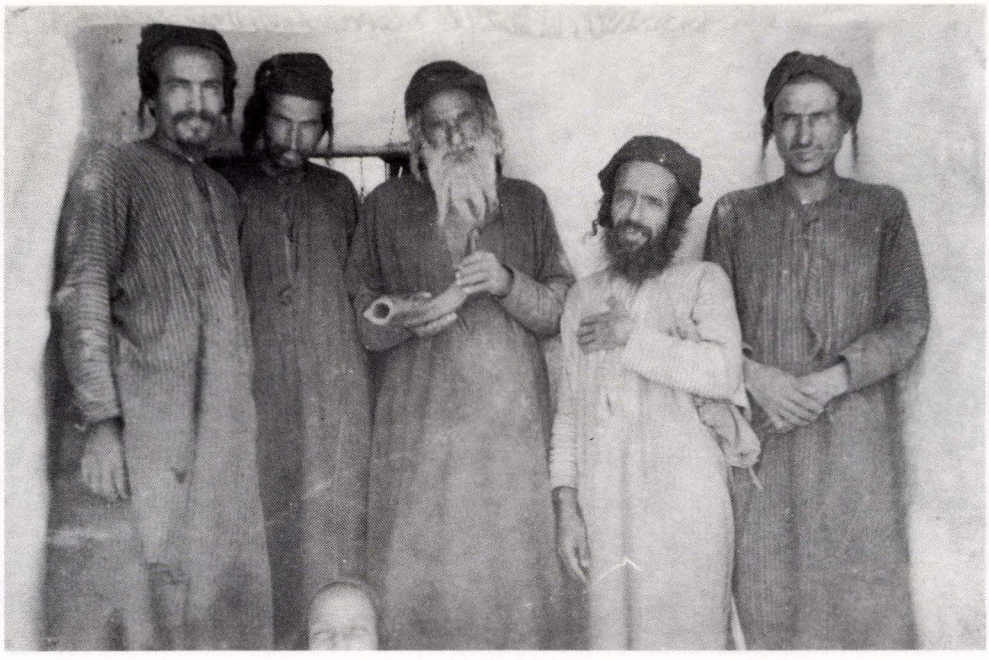

ילד יהודי משחק ברחבה שאחורי הבית הנקראת "חוי"

שער רביעי

יהודים כפריים

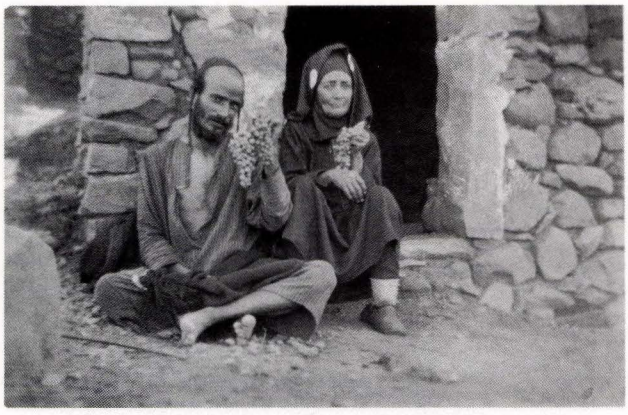
מתפללים בכפר רג׳אם; אבלים ברג׳אם;
ילד ומבוגר בתלבושת כפרית;
נשים כפריות בדרכן מן המעיין אל הבית;
יהודים מחבאן.

.121
יהודים בכפר "רג׳אם" בצאתם מבית הכנסת. ביד הזקן שופר של איל שתקע בו בראש השנה. שים לב לצורת חבישת הַשּׁוּשָׁה" על הראש באופן שונה מן הנהוג בצנעא. בני כפר זה רובם רוכלים ומיעוטם נפחים.

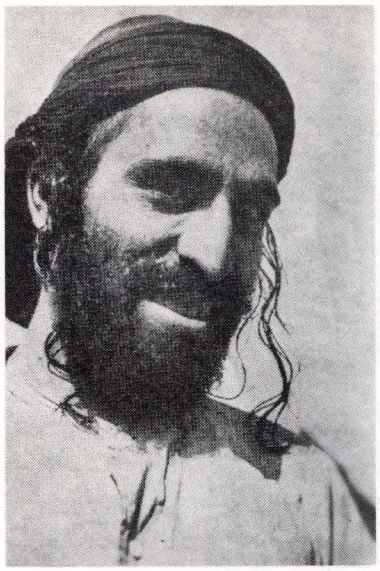
.122
זקן מופלג בזקנה ומלוויו מכפר "רג׳אם" בדרכם לתפילה בבית הכנסת. מחמת החום הלכו יחפים ולא הקפידו לפרוף כפתוריהם. הנדיר בתמונה זו שגם הילד חבוש "שׁוּשָׁה".

.123
אבלים בכפר רג׳אם. אח של הצלם ואמו אבלים על בְּתוֹ של אח הצלם.

.124
ילד מכפר "רג'אם" בלבוש רגיל

.125
יהודי כפרי, חבוש לראשו "שׁוּשָׁה"
כדרך יהודי הכפר

.126
נשים כפריות מביאות בכדיהן מים מן המעין

.127
שני יהודים מחבאן, שבחצרמות, בלבוש מסורתי. חצרמות נמצאת בדרום מזרח חצי האי ערב, מהלך כעשרה ימים מצנעא.

שער חמישי

שמחות

חתן ומלוויו בדרכם לסעודת אירוסין; שושבינות של הכלה; נשים בלבוש חגיגי לפני לכתן לשמחת חתן וכלה; חתן ובאי החתונה בכפר רג׳אם; כלה בלבוש מלא; חתן וכלה ביום חופתם; חתן וכלה ובני המשפחה בשבוע החתונה; זוג צעיר לפני נישואיו; כלות צעירות כשבועיים לאחר נישואיהן; חדר היולדת במלוא קישוטיו.

.128
החתן ומלוויו בלכתם לסעודת אירוסין בבית הכלה בערב שלפני יום החופה. את דרכם, ברחובותיה החשוכים של צנעא, מאירים מנורות "לוקס" אחדות. בראש ההולכים: הרב עמרם קרח ולידו החתן.

.129
"אלצלבי", רחבה שבין הרובע היהודי והרובע הערבי, בפינה השמאלית של התמונה קבוצת נשים יהודיות מכוסות פנים כדרך המלוות ב"גלפה" — סבלונות מהחתן לכלה.

.130
חמש שושבינות של כלה במלוא תלבושתן

.131
קבוצת נשים ממשפחת טייבי וכהן, שגרו ברחוב "אלמשמאעה", לפני לכתן לשמחת חתן וכלה. הילדה שבקדמת התמונה עדויה בתכשיט האומנותי היקר "לַבֶּה", אך טרם הספיקה לנעול נעליה.

.133
במרכז: חתן בכפר רג'אם ועימו באי החתונה. שים לב, לפשטות הלבוש לעומת תושבי צנעא.

.132
האשה שבמרכז לבושה בגדי פאר של חג. כך לִבשו הנשים הצעירות כאשר הלכו למסיבת חתונה או לליווי כלה, וכך מכסות הנשים את פניהן בלכתן ברחוב. הנער משמאל לבוש "קלבייה" — בגד מודרני של בני הנוער. הבוגר מימין לובש אמנם "ענתרי" מסורתי, אך לרגליו נעלים מודרניות ("קנטרה") ולא "בַּשְׁמַק" — נעל מסורתית.

.134
כלה "מטרפה" (הצבועה בידיה) בלבוש "תשבוּפּ" מלא. לידה נעמה מגארי המומחית להלבשת כלות בעיר צנעא — "שארעה".

.135
כלה ממשפחת לוי גיאת, אמה, אחיה והמלווה. אבי המשפחה עסק במסחר ורוב ימיו במסעות בין עדן לצנעא.

.136
הגבר העומד בַּפִּנָה הוא החתן סלימאן יצחק. והנשים הן נשות המשפחה. במרכזן הכלה בלבוש ביתי. הילדה הקטנה העומדת במרכז התמונה עונדת על צוארה מלבד מחרוזת "פראפּ" גם "טַוּק", שבדרך כלל עשוי ברזל, או נחושת — סגולת הגנה מעין רעה.

.137
מר שמעון קארטה ואשתו ביום חופתם. על ראשו "מַצַר" כנהוג, ולפניו ענף גדול של פיגם — "שדאפּה". על צוארו "טַוּק וכַארטה" שיש בהם סגולה מעין הרע ומרוחות רעות,לפי האמונה העממית. ידי החתן חומות מחמת צבע ה"חִנא". משפחת שמעון קארטה עסקה בממכר כלי חרס.

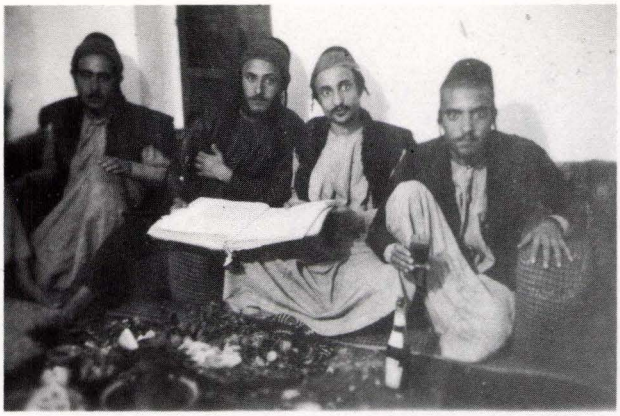
.138
הצלם מר יחיא חייבי בשבוע חתונתו ועמו אחיו ונשות המשפחה, בקצה התמונה, מימין, אחי הצלם מר שלום חייבי. מקצוע האח אורג.

.139
כלה ושלוש מלוותיה. הכלה היא מרים אחות הצלם. לשמאלה: שתי אחיותיה; לימינה: אשת הצלם רומיה מחזיקה בידה ענף פיגם ("שדאבה").

.140
החתן אהרון ירימי ביום חתונתו. על ידו מימין: מר יחיאל כסאר ושלום ג׳מל. משמאלו: אביו יהודה ירימי וחיים שאער.

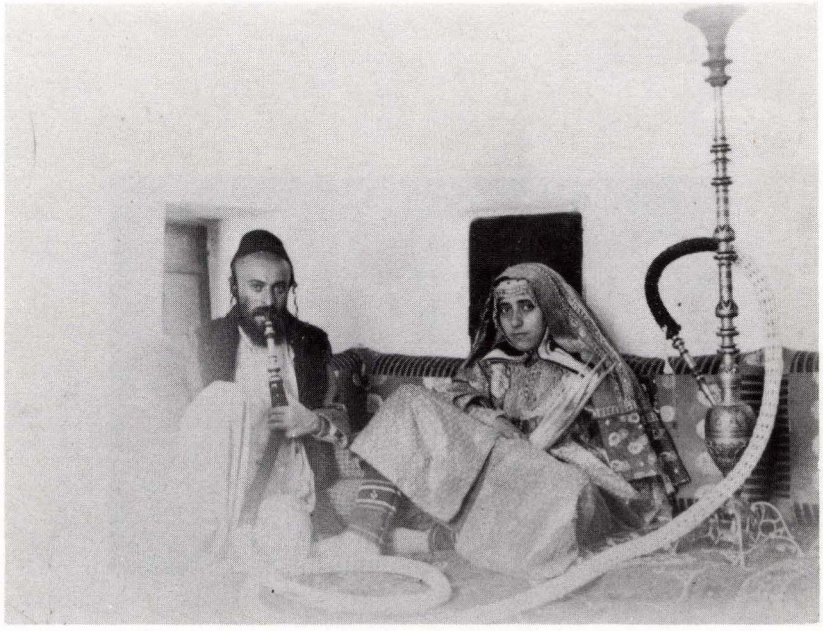
.141
ארבעה רעים בעת נשואיו של אחד מהם. מימין לשמאל: מר סעיד צאלח, ר׳ אהרן חמדי, ר׳ אברהם צאלח, מר יחיא צארום. כולם בלבוש בינוני המקובל בצנעא בימי חול המועד ובמסיבות שמחה.

.142
החתן מר שמואל שריאן. מימינו כלתו הצעירה שהיתה בשעתו כבת עשר. לידו: אביו יחיא שריאן, אחיו חיים ונערים אחדים מבאי החתונה. המשפחה עסקה בייצור טבק הרחה "ברדקאן".

.143
החתן אברהם ג׳מל ליד אביו. בקצה התמונה מימין: הכלה הצעירה שהתביישה להצטלם ליד החתן, לפיכך, הפרידה אחות החתן בין הכלה והחתן. משפחת ג׳מל עסקה בתפירת מעילי עור — ״כרתיה״ לגוים וכן תפירת שמיכות עור — ״ג׳רם״.

.144
מר עמרם בשארי ליד כלתו. ביד הכלה ״קבוה כאדי״ — בושם ריחני ולראשה ״מקרמה״ ולא ״לחפה״. החתן מעשן בנרגילה מהודרת. עסק במסחר.

.145
במרכז התמונה יושב מר אברהם בן אברהם יצחק הלוי. מקצועו עבדן עורות. בידו האחת מחזיק אחד מנכדיו ובשניה מקל. התמונה צולמה באחד משבעת ימי המשתה בחתונת בנו סלימאן. במרכז התמונה עומד החתן כשמטפחת על כתפיו. כך היה מתהלך החתן בביתו בשבעת ימי המשתה כשאין אצלו אורחים. יתר הגברים שבתמונה הם חלק מאחיו של החתן ושושביניו.

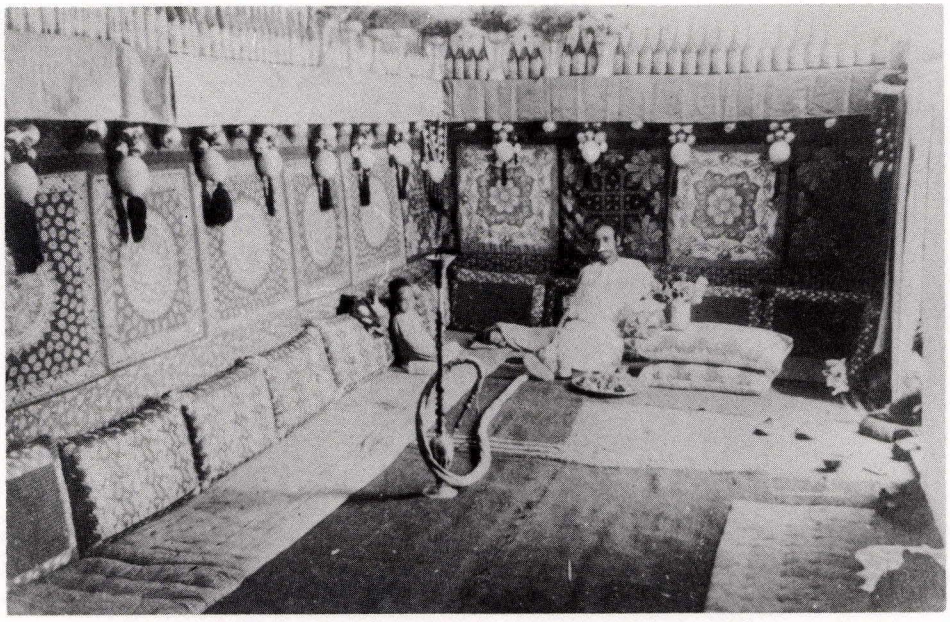
.146
מר אברהם יצחק הלוי מעשירי עבדני העור בעיר צנעא. לידו בנו סלימאן וכלתו ביום הנישואין מיד לאחר החופה. ברקע קירות החדר מכוסים "סמאדאר". הכלה מחזיקה בידה, כנהוג, ענף פיגם — "שד'אב".

147.
זוג צעיר לאחר נישואיו בחצר ביתו

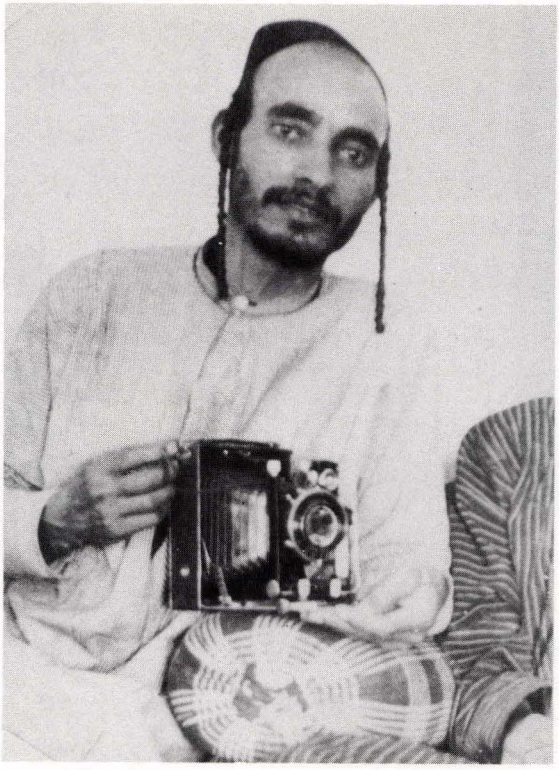
148.
כלות צעירות כשבועיים לאחר נישואיהן. כל אחת מהן עדויה "מענקה" ושיפולי מכנסים מסוג "מחרר".

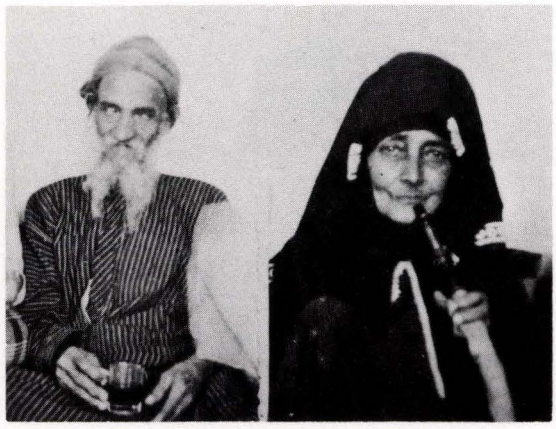
149.
חדר היולדת במלוא קישוטיו. הרצפה מכוסה "פַּ'רַאיק" — שטיחי צמר שחורים, קירותיו מכוסים בשני מיני "סמדאר". מסביב כרים מעוטרות "וסאיד מחושאיאת" משלושה סוגים. מסביב תלויות ביצי נעמיות מקושטות ב"עדאב". מעליהן מדפים לכל הקף החדר, מכוסים בד נאה ועליהם בקבוקים ריקים בגודל אחיד. בפינת החדר שבעה אגרטלי נחושת מלאים ענפי פיגם — "שראב". בחדר היולדת יושב הצלם יחיא חייבי, לידו תינוק ולצידו בן אחיו. היולדת מקבלת את אורחותיה, בחדר זה, בשבת בבוקר ובשבת אחר הצהרים, כאשר הגברים מתפללים בבית הכנסת. אבי הנולד מקבל את האורחים, בצהרי יום השבת באותו חדר.

שער ששי

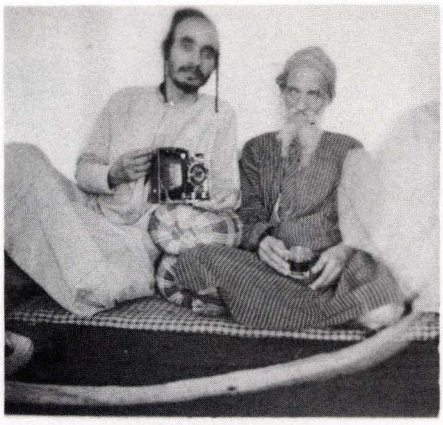
הצלם יחיאל חייבי בחוג המשפחה ובשרות הרופא האיטלקי

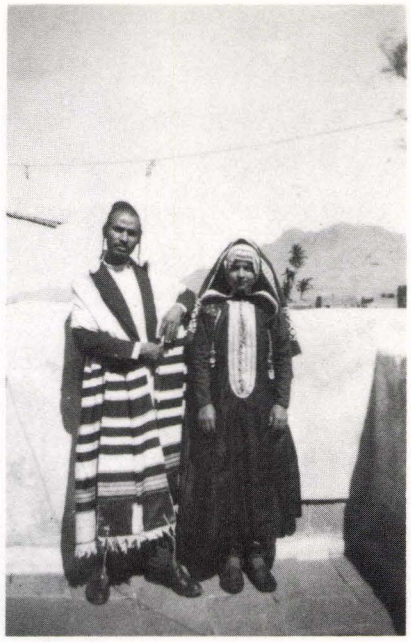
.150
הצלם ובידו המצלמה

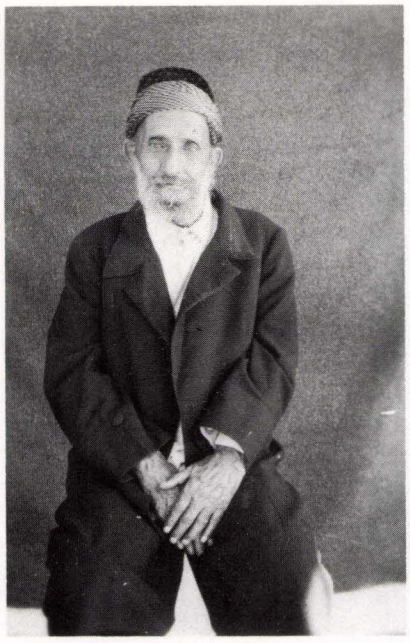
.151
הורי הצלם, ר' יוסף חייבי ואשתו מעשנת נרגילה.

.152
הצלם יחיאל חייבי ואביו מול מצלמה אוטומטית בשנת 1937.

.153
הצלם ואשתו לאחר נישואיהם

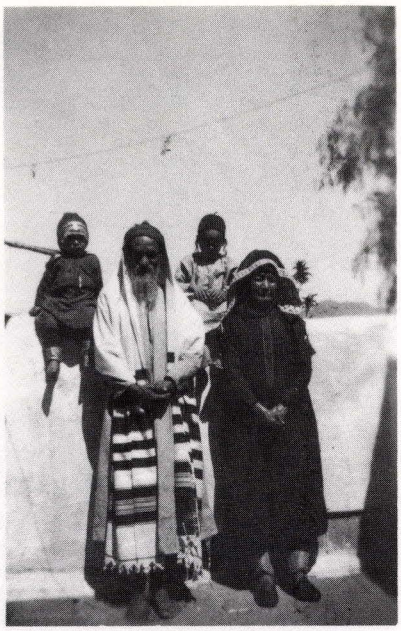
.154
ר׳ יהודה חמדי, אביה של גב׳ רומיה חייבי אשת הצלם, שימש בתקופה מסוימת ראש מחוז ״נהם״. גבה מסי השלטונות בזמן התורכים וגם בתקופת האימאם. עיקר עיסוקו היה מסחר זעיר.

.155
אשת הצלם ושניים מילדיה

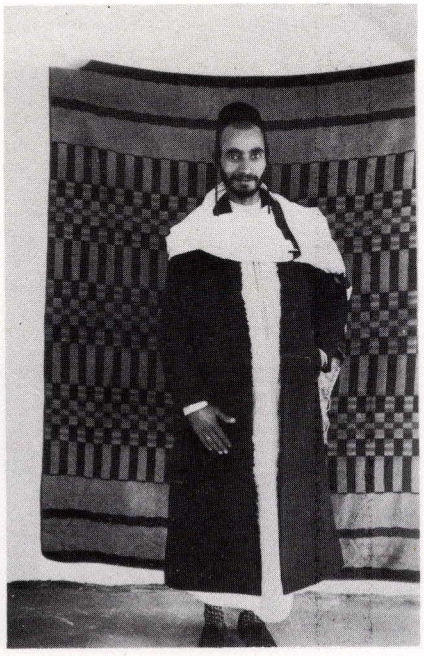
.156
רעית הצלם הגב׳ רומיה חייבי ובתה בחצר ביתה בעיר צנעא

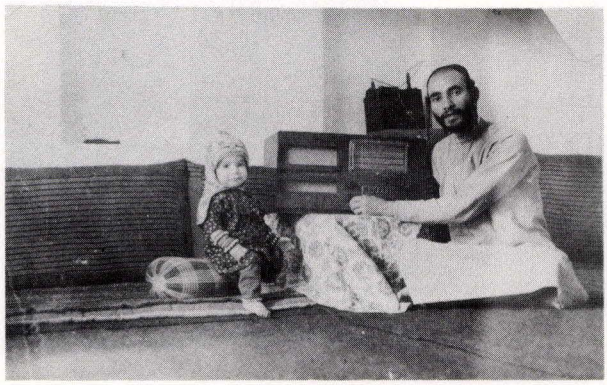
.157
הורי הצלם ושנים מנכדיהם

.158
מר יוסף חייבי, אבי הצלם, ושנים מנכדיו.

.159
הצלם יחיא חייבי לבוש "כַּרְךְ מְבַטַן" — מעיל פרווה, וטליתו מקופלת על כתפו.

.160
הצלם מאזין לרדיו ולידו בנו

.161
הצלם יחיא חייבי ובתו.

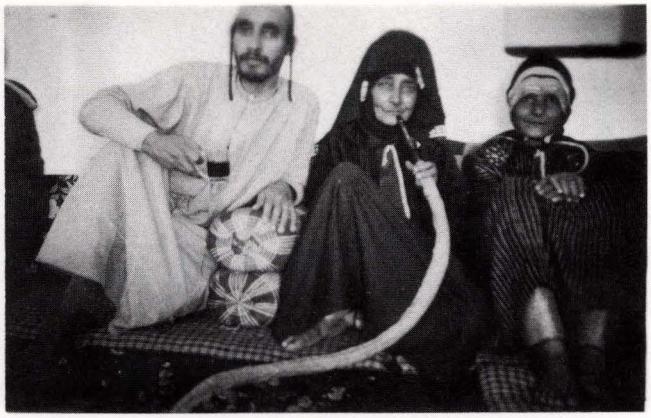
.162
אהרן, בנו של הצלם בגיל שלוש שנים

.163
אם הצלם עם אחותה ובתה והנכדים

.164
הצלם יחיא חייבי עם ילדיו העדויים מיטב התכשיטים והקישוטים. מאחורי גבם כרים מפוארים — "וסאיד מחושאיאת".

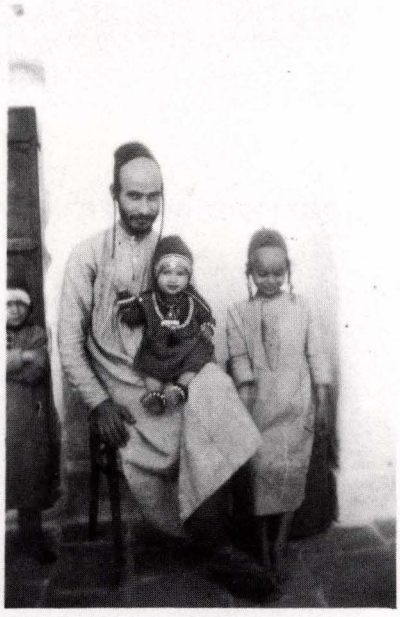
.165
משמאל לימין: הצלם יחיא חייבי, אמו (מעשנת נרגילה) ואחותו.

.166
יושבים: הצלם ואחיו הגדול סאלם ושנים מבניהם. עומדים: מר יוסף חייבי אביו של הצלם ונשות המשפחה.

.167
מרים חייבי אחותו של הצלם ועל ברכיה בנה. ידיו ורגליו של התינוק ענודות "סבח" ובפניו קווי "צבר".

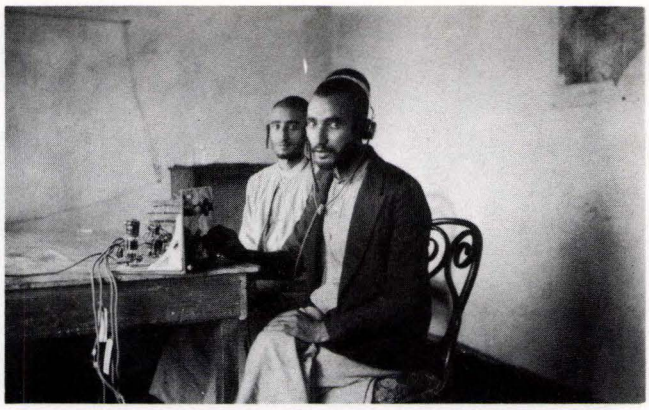
.168
הצלם מחזיק על ברכיו בתו הבכורה בתיה, ולידו עומד בן אחיו.

.169
בקדמת התמונה גיסו של הצלם ענוד שרשרת שעון על חזהו, לצורך הצילום, כמנהג התורכים. מאחוריו, מצד ימין, בחור שטליתו מקופלת על כתפיו שכך הלכו יהודי תימן ברחוב כשהטלית מקופלת על כתפם.

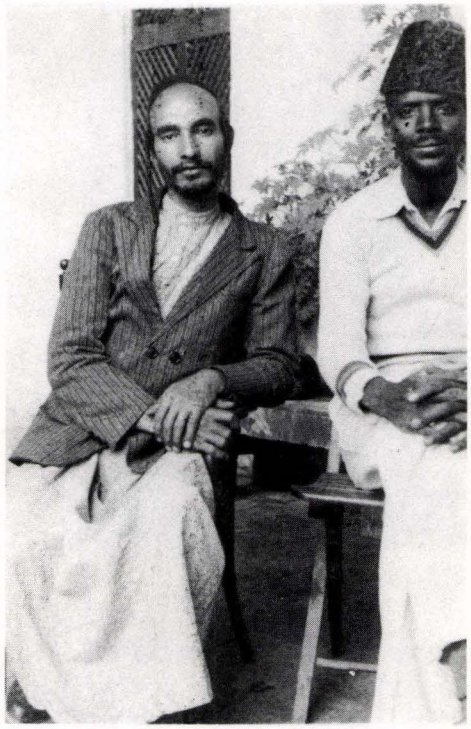
.170
הבחור אברהם בן שלמה חמדי בן
הדוד של אשת הצלם

.171
הצלם ולידו מר עזר חבשוש מפעילים מכשיר קשר

.172
הצלם, בתו ומר חיים צאלח מאזינים לתקליטים

.174
הצלם חייבי עם סוחר הודי שבקר בצנעא

.173
איש השגרירות החבשית בצנעא עם הצלם יחיא חייבי

בשרות הרופא האיטלקי בצנעא

.175
הצלם חייבי עם אחד הרופאים שהעסיקו אותו במרפאתם

.176
צוות רופאים מהמרפאה בצנעא — מקום עבודתו של הצלם חייבי

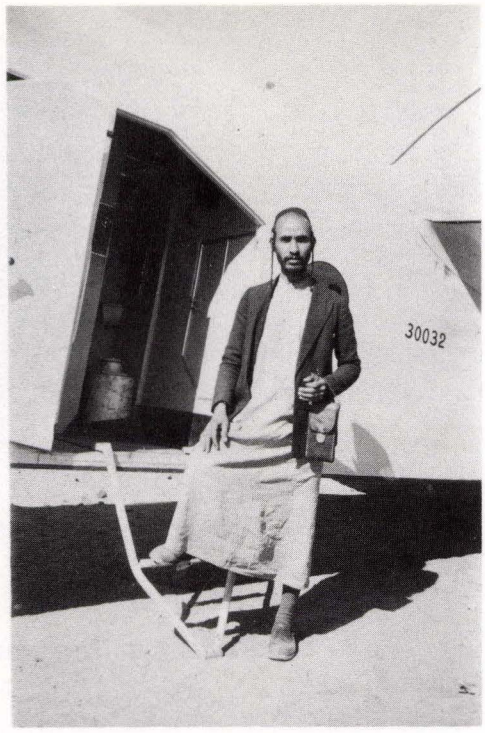
.177
הצלם יחיא חייבי במרפאה של הרופא האיטלקי

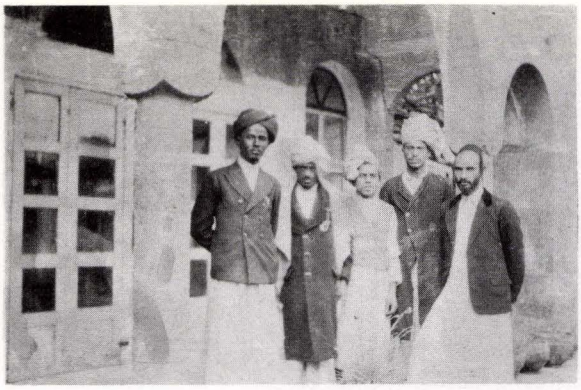
.178
חייבי יחיאל במחסן המרפאה בתימן

.179
הצלם חייבי עם חלק מצוות העובדים הערבים בבית־הרופא

.180
הצלם במרפאה מכין מכשירים וכלים
לקראת בוא הרופא

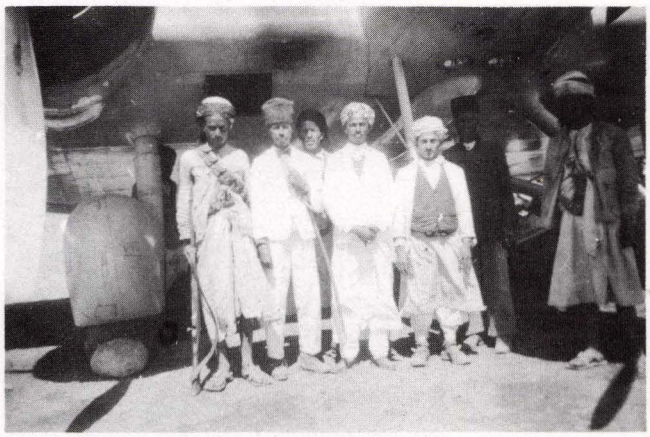
.181
חייבי עומד במרכז, והיתר מבאי בית הרופא
ועובדיו.

.183
חייבי עם ארבעה ערבים מעובדי המרפאה

.182
הצלם חייבי במרפאה ולידו שני
חולים ערבים

.184
שני חיילים זרים, בלוית שני אנשי
צבא ממתינים לביקור במרפאה

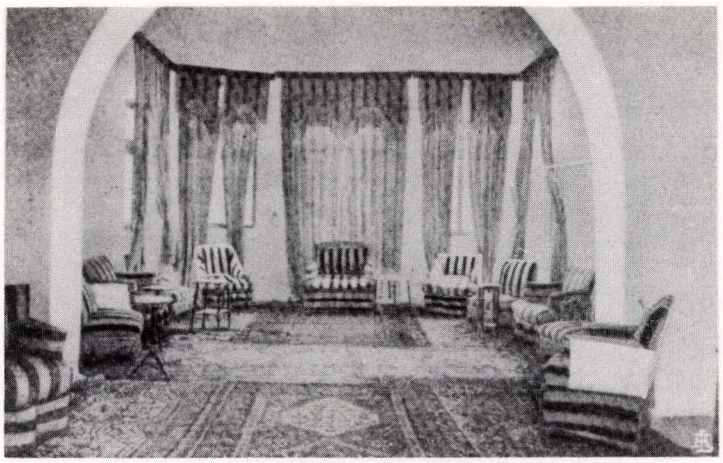
.185
אשת הרופא האיטלקי, בניו, וכמה ערבים המשרתים בבית הרופא
ובמרכזם הצלם יחיא חייבי.

.186
הצלם עם אשת הרופא

.187
מימין לשמאל: נער יהודי, בת הרופא
האיטלקי בלבוש יהודי תימני, הצלם יחיאל
חייבי.

.188
חדר קבלת האורחים בבית הרופא האיטלקי בעיר צנעא

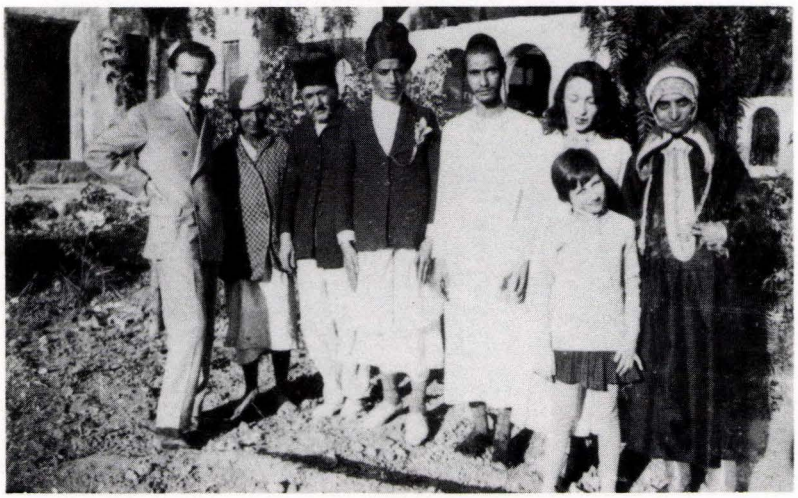
.189
בגן ביתו של הרופא האיטלקי. הרופא ועובדיו ומשלחת שבאה מאיטליה אל מלך תימן. ראשון מימין עומד הצלם יחיא חייבי.

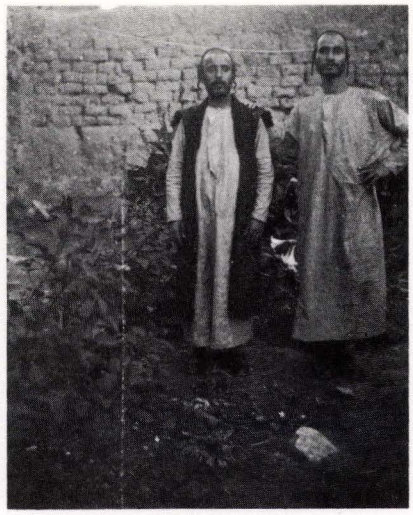
.190
הצלם חייבי בנסיעה לעבודה על אופנוע

.191
במרכז הרופא האיטלקי ועמו צוות העובדים, שכנים,
ידידים ומכרים

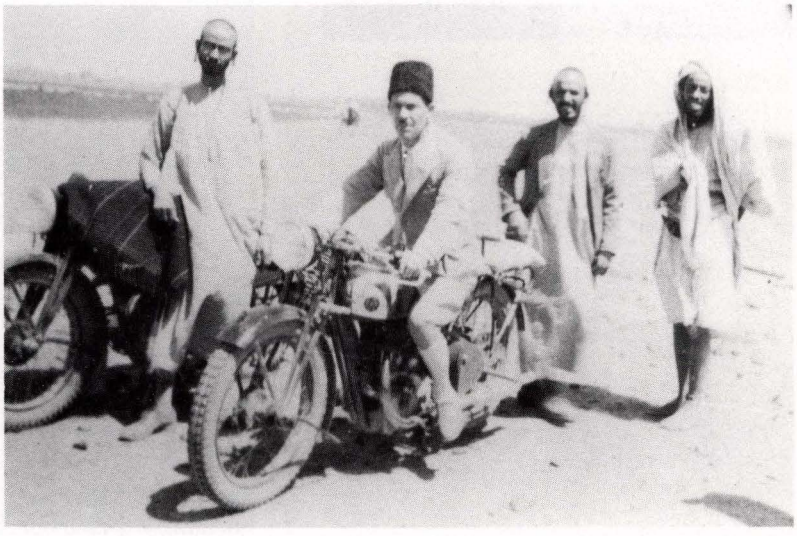
.192
יהודים, נוצרים ומוסלמים בצוות העובדים בבית הרופא האיטלקי
ובמרכזם הצלם יחיא חייבי

.193
הצלם ולידו אהרון טייבי שגם הוא
עבד אצל המשלחות הזרות

.194
שלושה יהודים וערבי אחד שעבדו בשרות הזרים

.195
מימין לשמאל: פלח ערבי עובר אורח; מר אהרון טייבי סוחר שעלה
מעיר "רימה" לגור בצנעא; על האופנוע הרופא האיטלקי אשר אצלו
עבד הצלם יחיא חייבי; האחרון משמאל הצלם יחיא חייבי עומד
ליד האופנוע השני, וטליתו "שַׁמְלָה מְכַטרה" מקופלת על האופנוע.

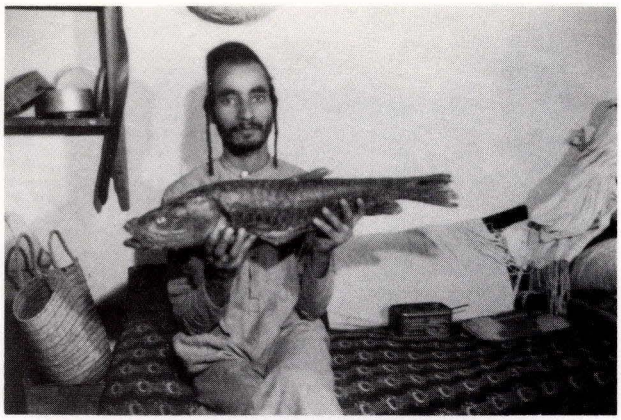
.196
הצלם יחיא חייבי עם אנשי בית הרופא באחד הגנים

.197
אחדים מאנשי המשלחת האיטלקית משחקים בקלפים.
מהם מהנדסים ומהם רופאים. מימין: המשרת המוסלמי.

.198
הצלם יחיא חייבי עם הטבח של הרופא האיטלקי בשובו מציד עופות בר — "עֲקַב". על כתפו רובה ציד. אגב, העוף האמור הוא טהור והיהודים נהגו לאכלו.

.199
הצלם חייבי במטבח בית הרופא
האיטלקי ובידו דג

.200
הצלם יחיא חייבי עם הטבח הערבי
של בית הרופא. על המוט שבעה
עופות בר - "עֶקב" - שצדים במדבר.

.201
אנשי הסגל הרפואי האיטלקי מחזיקים בידיהם כבש ועופות שחוטים.
בקדמת התמונה הצלם חייבי מחזיק בידו תרנגול הודו.

.202
הטבח של בית הרופא בתוך המטבח יחד עם הצלם שהצטלמו במצלמה האוטומטית תוך כדי שיחה.

.203
הצלם עם הטבח הערבי ליד תמונת מוסוליני, שהיה נערץ בעיני הרופא האיטלקי.

.204
הצלם חייבי ואחד העוזרים בשרות בית הרופא האיטלקי

.205
הצלם עם שני ערבים מעובדי בית הרופא האיטלקי

שער שביעי

במחנה עולים בעדן

.206
מחנה העולים "מצעביין" בקרבת העיר עדן

.207
עולים במחנה ההמתנה "מצעביין" הידוע לשמצה בתנאים האל־אנושיים שהיו בו

.208
הצוות הרפואי במחנה העולים "מצעביין". נראים בתמונה: חייבי חבוש כובע לבן וכן גם חיים שאער.

.209
מר חיים שאער, הצלם ומשפחותיהם ונשים נוספות.
הזקנה, השניה מימין אשר לראשה "מצון", אינה מצנעא.
הילדים לבושים מקצתם נוסח צנעא ומקצתם בנוסח עדן.
אחת הנשים לבושה בגד עליון נוסח צנעא ומלמטה
שמלה לבנה. מעולם לא לבשו בגדי לבן הנשים בצנעא.

.210
בליל עולים במחנה "מצעביין" מכל ערי תימן וכפריה.
חבושים כובעים שחלקה להם הסוכנות.

.211
קבוצת גברים המצפים לעלייה במחנה ההמתנה
"מצעביין"

.212
מחכים לתורם לעלות ארצה

.213
קבוצת ילדים, במחנה "מצעביין", מחכים לתורם
לעלות ארצה.

.214
אחות מטפלת בתינוק במחנה "מצעביין"

.215
אחות מטפלת בילדים במחנה "מצעביין"

שער שמיני

חבלי קליטה והשתרשות בישראל

.216
מחנה אוהלים ברמת־השרון בשנת 1944. בתמונה רואים
את הצלם יחיא׳ חייבי, אשתו, אחותו ושני ילדיו.

.217
מחנה אוהלים בנחלת עדה. עולים
חדשים בשנת 1945.

.218
פסח ראשון בארץ בשנת 1945 ליד הצריף ששימש בית כנסת במחנה אוהלים בהרצליה
ב"נחלת עדה".

.219
מבני בטון בשיכון הראשון, לאחר שהייה באהלים ברמת השרון בשנת 1946.
שיכון זה נקרא "שיכון פרץ".

.220
צעדת יום העצמאות הראשון בשנת 1948 בכביש הראשי ברעננה

.221
גן הילדים הראשון שנפתח ב"שכונת פרץ" בשנת 1949

.222
הצלם יחיא חייבי בעת קטיף תפוזים ברעננה. הצילום נעשה בארץ בשעות הפנויות.

.223
הצלם יחיאל חייבי עם קבוצת עובדים בקטיף תפוזים

.224
הצלם חייבי עם קבוצת עובדים בגן הירק עוסקים באסיף תפוחי אדמה

.225
קבוצת יוצאי תימן מתאמנים בנשק בשנת תש"ו במסגרת ה"הגנה". עומדים מימין לשמאל: הצלם יחיאל חייבי, אהרון ושדי, שלום סרי, אברהם לוי, סעדיה כעתרה, משה ג'מל, יושבים: חיים טייבי ושלום הקרי.

.226
הצלם יחיא חייבי
עם קבוצת בני משפחה

.227
הצלם חייבי, אשתו ושניים מנכדיהם בפורים.

.228
הצלם יחיא חייבי ואחיו הגדול שלום בפורים תשל״ב. בתמונה זו מצולמים גם חתנו יוסף כהן ושני גיסיו: דוד ושלום בוסאני.

.229
הצלם יחיאל חייבי ואשתו בחגיגת בר־מצווה של בנם יוסף בשנת תשכ״ה

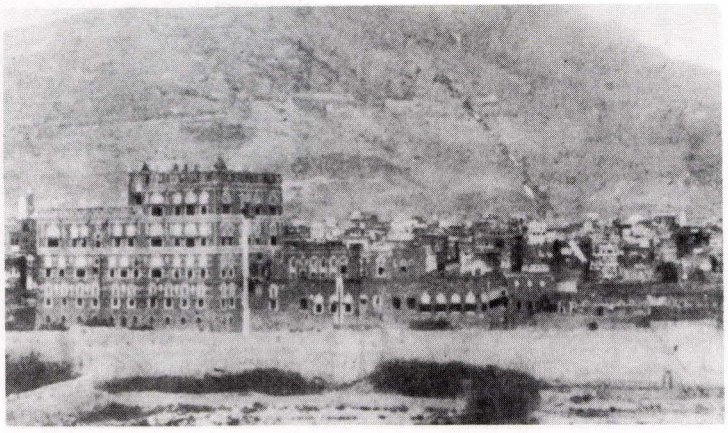
.230
הצלם חייבי ובניו בחג הסוכות תשי״ט

שער תשיעי

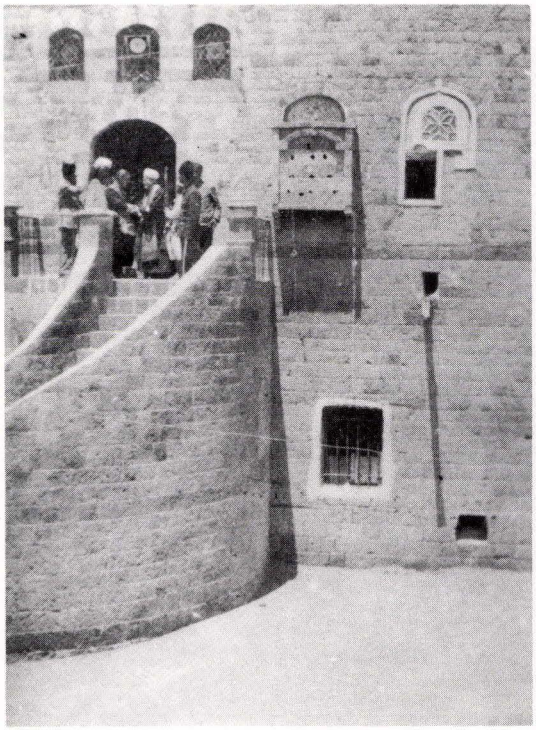
צנעא המוסלמית

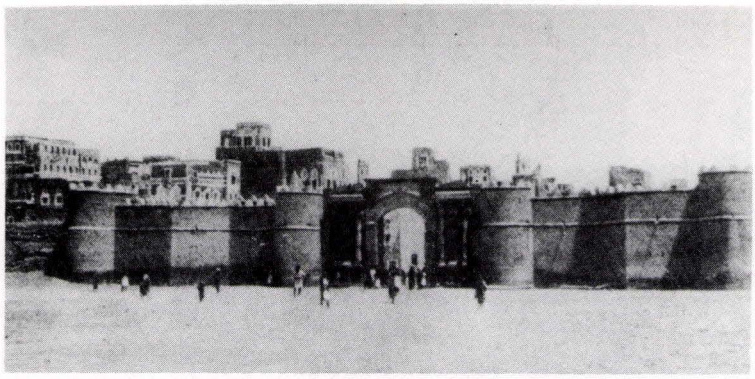
.231
מראה כללי של העיר צנעא. הצילום נעשה משכונת "אלפליחי."

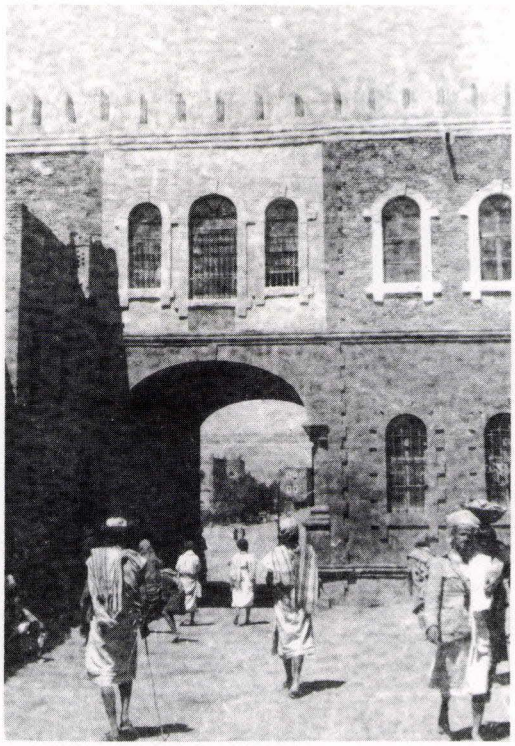
.232
"ביר אלעזב" — שכונה ערבית המבדילה בין העיר הערבית צנעא הקדומה ובין הרובע היהודי הנקרא "קאע ביר אלעזב" שתרגומו, שפלת באר הרווק.

.233
הכניסה אל "אלבלדיה" — עיריית העיר צנעא, שם ישב "עאמל צנעא" — ראש העיר, לשפוט את הבאים להתדיין.

.234
"באב כזימה" אחד משעריה של העיר צנעא, בקרבת בית המלך. סמוך לשער מבפנים זורם הנהר "אלג'יל אלאסוד" — הנהר השחור, שמימיו זכים, דגתו מעורבת טהורים וטמאים. נקרא שחור כי אבני קרקעיתו שחורות.

.235
"באב אלסבח" — שער החומה המבדילה בין החלק העליון העתיק של העיר צנעא לבין החלק התחתון, החדש יחסית, הנקרא "שראח". בבנין שמעל השער שוכנו חלק מראשי הצבא.

.236
בית בשכונת "באב אלסבח",בקרבת רחוב "בחר רג'רז'" — ים גועש. בעל הבית היה רוב ימיו ב"חודידה" לרגל מסחרו ואת הבית היה משכיר לזרים הבאים מחוץ לצנעא. ברקע נראים שני זרים וביניהם תושב מקומי.

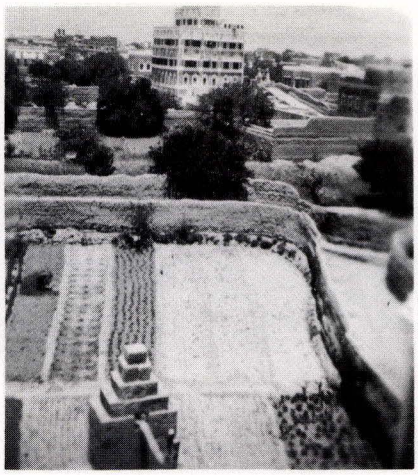
.237
"באב אלימן" שער תימן, אחד משעריה של העיר צנעא. השער הזה נמצא בחלק העליון של העיר. בתמונה זו צולם השער מבפנים.

.238
"באב אלימאן" — שער תימן. אחד משערי צנעא בחלק העליון של העיר הפונה לצד דרום. זה מראה השער מבחוץ.

.239
עוברים ושבים ברחבת שוק "באב אלימן"

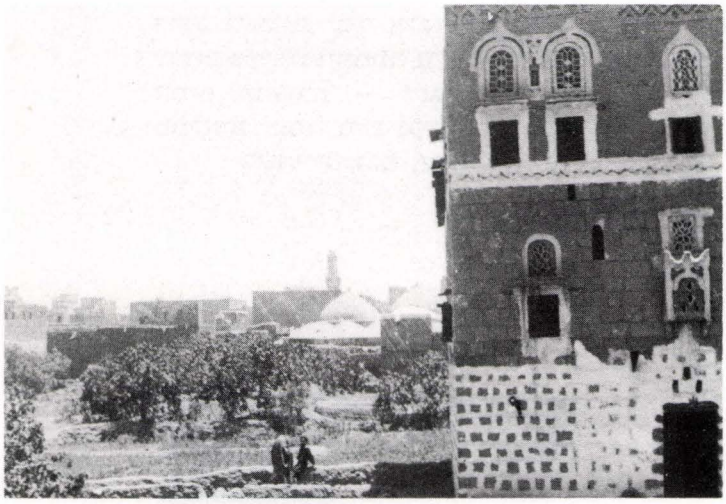
.240
רחוב בשכונת "ביר אלבהמה" בעיר צנעא. בקדמת התמונה נראית בריכת המים המקורה — "סביל", שהיו ממלאים אותה מים נקיים בכל יום לשתיית עוברי אורח.

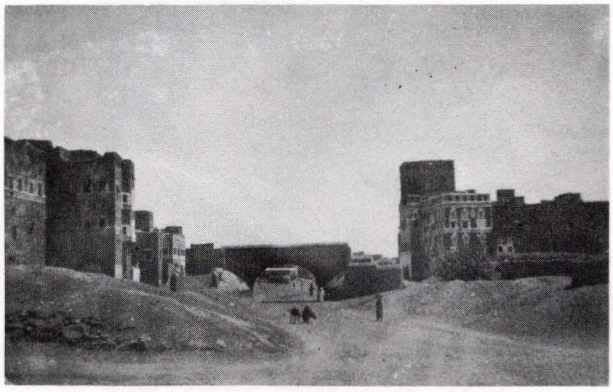
.241
מגדל בחומת העיר צנעא בשער הרובע היהודי — "באב אלקאע". במרכז התמונה שתי נשים ערביות נושאות פחי מים ששאבו מן הבאר.

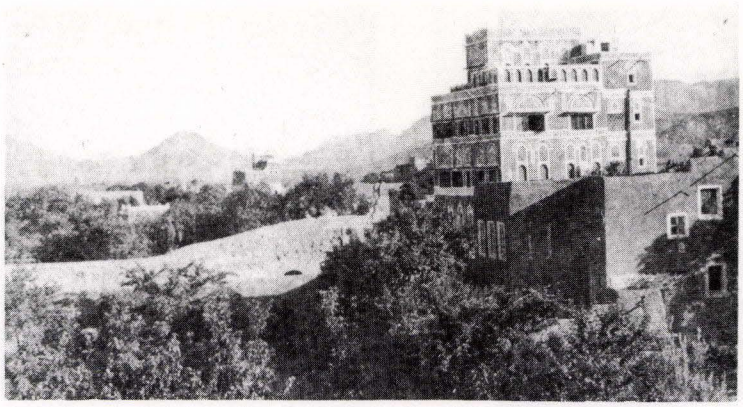
.242
מראה כללי של אחת השכונות בצנעא הערבית

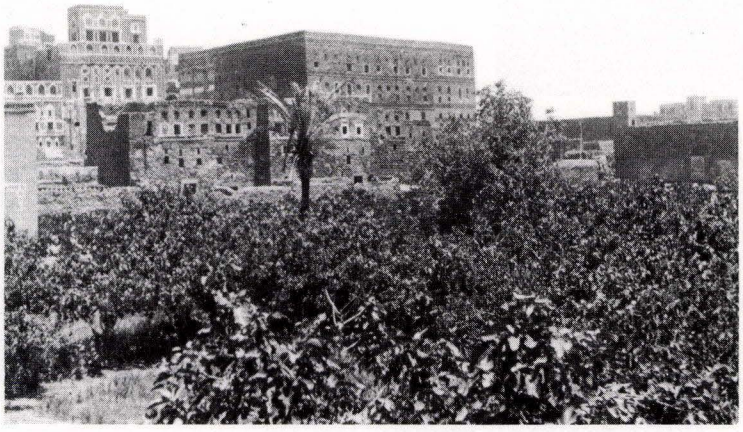
.243
מראה שכונת "אלבלקה" שהייתה סמוכה לרובע היהודי ותושביה
ידועים בשנאתם ועוינותם ליהודים

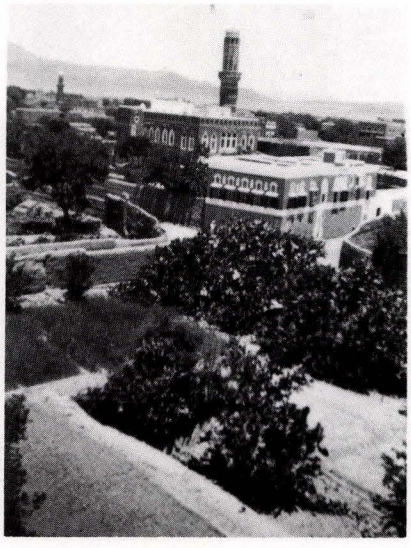
.244
גשר בשכונת "אלסאילה" שבמרכז צנעא. בזמן
הגשמים עולה הנחל על כל גדותיו.

.245
ארמון פאר של אחד מעשירי צנעא על גבעה בפרוור העיר

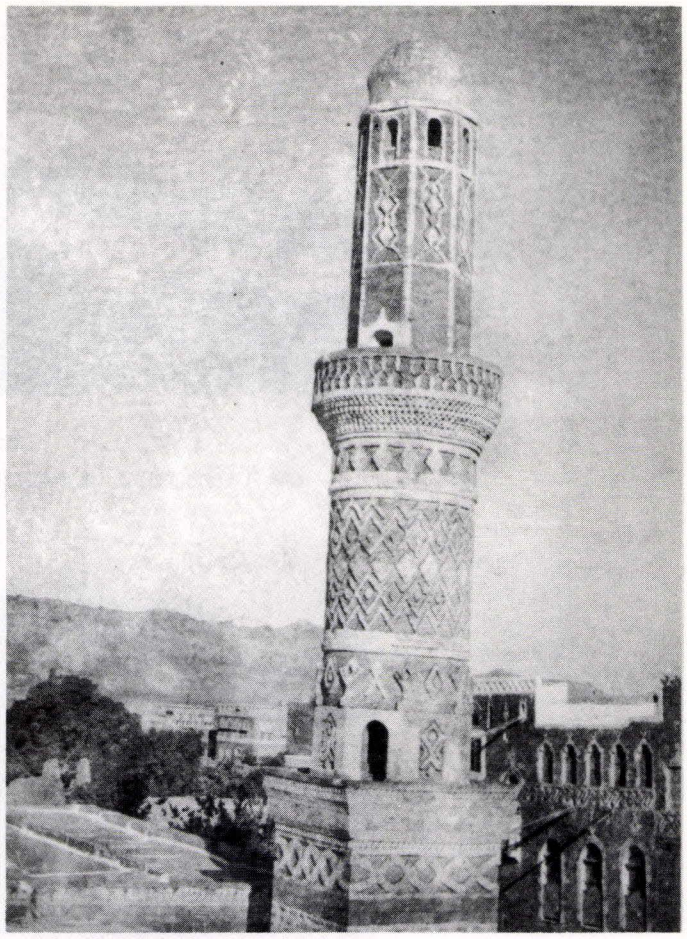
.246
אחת מוילות הפאר ששימשו להשכרה לתיירים

.247
בניין פאר בשכונת "ביר אלעזב"
ששימש להשכרה לזרים

.248
כרם ענבים מודלה על אפיפריות באחד באחד הגנים
בצנעא

.249
מסגד ברובע המוסלמי הנקרא "אלג'אמע אלכאביר"

.250
מסגד חדש שנבנה ליד קברו של המלך, האימאם חמיד אלדין. המסגד נבנה בפקודת אחמד שמלך בתימן לאחר שנרצח אביו.

.251
אחד המסגדים המקודשים בצנעא. הכיפות הקטנות הן על קברות "אוליא" — קדושים.

.252
קבוצת מתפללים לפני חצר המסגד

.253
במרכז ילד יהודי יתום מאב ואם,מאחת הערים,שנתפש
ואולץ להתאסלם בפקודת השלטונות שהקפידו לממש
את גזירת היתומים.

.254
קבוצת מוסלמים מאזינים להטפה בחצר אחד
המסגדים בצנעא

.255
שוק הבקר בצנעא לפני חג ה"ערפה" המוסלמי, שבו כל משפחה חייבת לשחוט כבש. במרכז התמונה שתי נשים ערביות רעולות פנים, כמקובל.

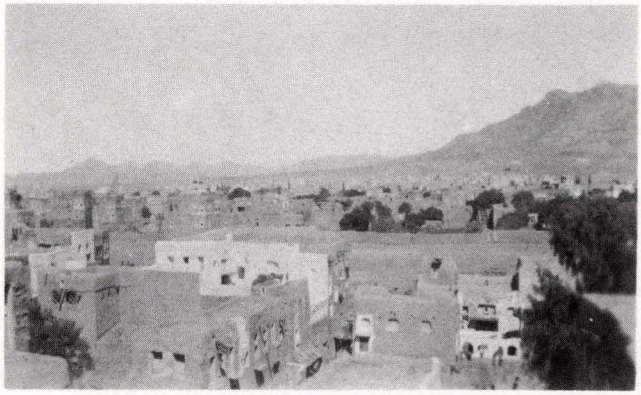
.256
רחבת הפגרים נמצאת במרחק כשני ק"מ מצנעא. לרחבה זו הובאו פגרים של בהמות מתות ועשרות נשרים עוטים עליהם ואינם מניחים טרפם על אף העוברים ושבים הנעצרים לידם.

.257
חנות כל־בו שפתחו שני סוחרים הודים ב"סוק אלמלח"
— השוק הגדול ביותר בעיר צנעא

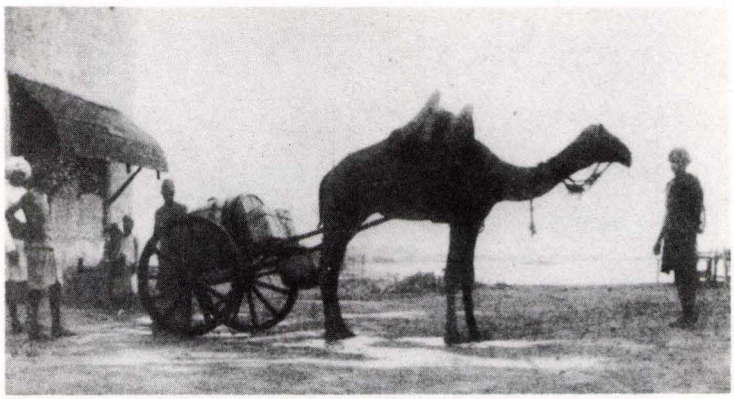
.258
"סוק אלחטב" — שוק העצים. לשוק זה, באים
בדוים עם גמליהם ומוכרים עצים יבשים לאנשי
העיר להסקת התנורים, לאפייה ולבישול.

.259
אחד הבתים הקיצוניים בעיר צנעא

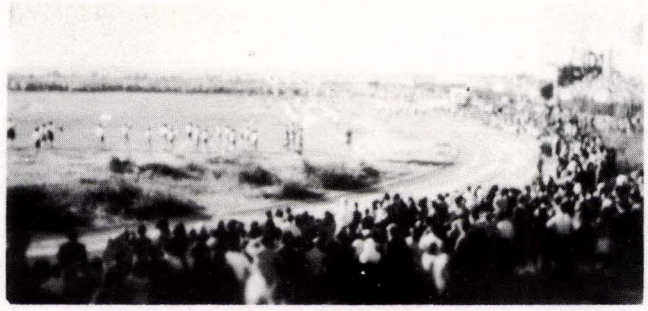
.260
גברים ונשים ברחובות צנעא. הנשים נושאות על ראשן פירות וכלי חרס למכירה.

.261
"בייר" — מוכר מים מתוקים לתושבים בשכונות שמימיהן מלוחים. המים מובלים בתוך חבית על גבי עגלה הרתומה לגמל.

.262
אחד הבנינים שנבנו בצנעא על ידי התורכים לפי ארכיטקטורה תורכית ושימש במשך הזמן למטרות שונות

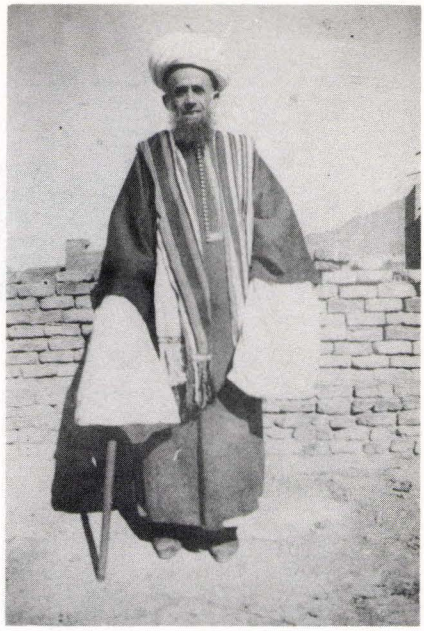
.263
קהל רב צופה במשחק הנערך במגרש משחקים ברובע
הערבי בצנעא

.264
זר ומקומיים בעת תחרות רכיבה על סוסים

.265
תמונת "אל צלבי" — הרחבה המבדילה בין הרובע
היהודי לרובע הערבי

.266
מלומד מוסלמי בתלבושת מסורתית רגילה

.267
צעיר מוסלמי בתלבושת רגילה

.268
בקדמת התמונה ערבי, "סייד", לועס "קאת". מאחוריו "קבילי". שניהם בלבוש רגיל.

.269
"קבילי" ושני מוסלמים — "סאדה"
בלבושם הרגיל

.270
שני פלחים ערבים יושבים על האצטבא ברחוב ומעשנים נרגילה

.271
קבוצת "קבילים" בלבושם היומיומי

.272
מימין: תייר אירופי, משמאל: מדריך תיירים מקומי. באמצע: קבוצת עוברי אורח מוסלמים.

.273
ערבי כפרי ואשתו בלבוש חג

.274
כלה ערביה בשכונת "אלבוניה" בצנעא. שים לב למשותף ולמבדיל בינה לבין הכלה היהודיה.

.275
המוני ערבים רוקדים ברחוב בחגיגת שמחה

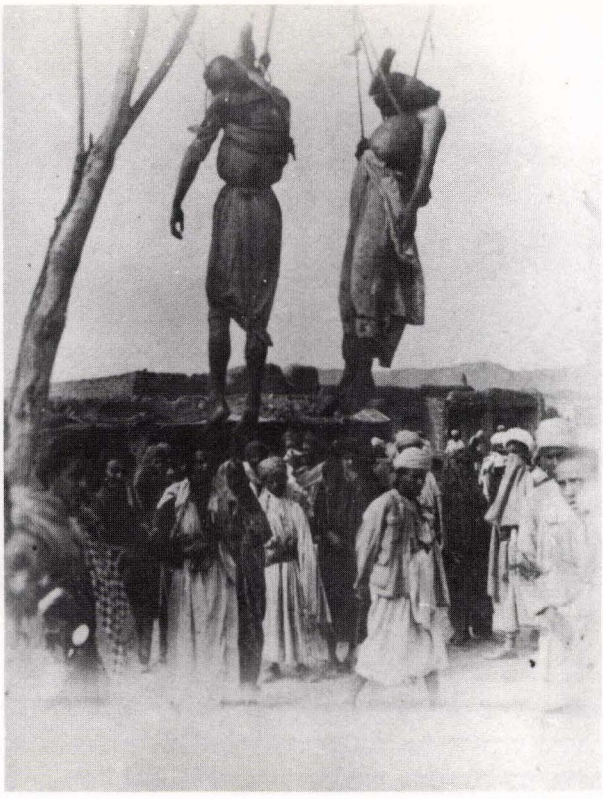
.276
שתי משפחות ערביות כפריות בלבוש חג

.277
אחד מכותבי הבקשות והתביעות היושבים
יום יום לפני באי המשפט ולפני ארמון המלך
ומשרתים את בעלי הדין תמורת פרוטות.
מהם בעלי לשון מליצית ומהם "עמי ארץ".

.278
השופט "אבן עבד אלקאדר" עם ילדי
בית הספר לאחר הטפה דתית

.279
שני ערבים כרותי ראש תלויים על עצים בעוון רצח אב ובתו בעיר צנעא. במרכז התמונה נראה יהודי, מר סלימאן יצחק, שטליתו מקופלת על ראשו להגן מפני השמש.

.280
המוני ערבים ויהודים מתבוננים בעריפת ראשו של ערבי — זהו גזר דין בעוון רצח

.281
אנשי משלחת סעודית וילדיהם באחד מביקוריהם בתימן. אגב, בסעודיה אין יהודים, כנראה, שהסעודים מלעיטים את ילדיהם סיפורי בדים על היהודים. באחד מימי ששי טייל הסעודי הזה עם בנו ברובע היהודי. שאל הבן את אביו: האם אלה יהודים? וכאשר נענה בחיוב, הפטיר: הנה הם כמונו...

.282
ערבים מקומיים וזרים שעבדו בשרות המשלחות הזרות בצנעא

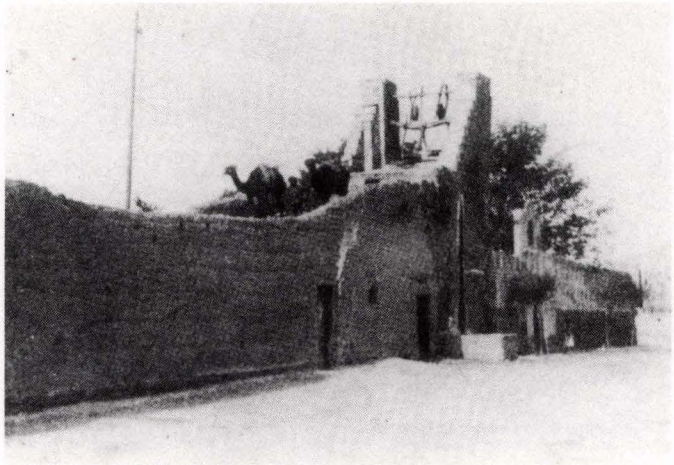
.283
תיירים מעיר עדן באחד מרחובות צנעא

.284
קבוצת נשים ערביות וילדיהן באחד הכפרים בתימן

.285
תאונת רכב, שארעה בסביבות העיר "סדה"

.286
שאיבת מים מבאר עמוקה על־ידי גמלים

.287
מפגש זרים בצנעא

.288
מפגש זרים, שהיה נהוג ומקובל בין המשלחות הזרות בצנעא

.289
קבוצת זרים באחד הגנים לאחר משחק

.290
אנשי משלחת תורכית רכובים על חמורים בסיור ברחובות
העיר צנעא

.291
אחת המשלחות הזרות שהגיעו לתימן ונציגי המלך שבאו לקבל את פניה עם רדתה מן המטוס.

.292
נשות המשלחת האיטלקית באחד הביקורים בתימן

.293
ראש משלחת זרה עם מקבלי פניו מטעם המלך

.294
מפגש זרים בצנעא

.295
אחת מצעדות המלך ביום ששי בלכתו לתפילה בלווית אנשי צבא. עוברים ושבים מתקהלים כדי לראות את המלך.

.296
הצללית באמצע התמונה מלמטה היא תמונת המלך הזקן יחיא בטיילו ברחבת הרובע היהודי. הצילום נעשה מחלון קטן צדדי, נסתר מעין רואים, כי המלך היה אוסר לצלם.

.297
בנין מפואר של משפחת המלוכה, ברובע הערבי צנעא

שער עשירי

בסוד בית המלוכה

.298
הכסא של מלך תימן. יושב עליו עבדו השחור "צומצאם". היו לו שתי נשים. אחת מהן יהודיה שהשתמדה.

.299
כסא המלך

.300
שלושה מבני המלך הקטנים, לבושים בלבוש מקובל,
שלבשו ילדי הנכבדים המוסלמים

.301
אחד מנכדי המלך ושומר ראשו
באחד מחדרי הארמון

.302
מזכירי המלך "כֶּתאב" המתחלפים לפי רצון המלך. הווזיר העומד
שני משמאל ולחייו לוטים במצנפת, הוא ממשפחת מְטַהֵר והיה עוין
יהודים יותר מאחרים.

.303
שניים מחשובי המזכירות של מלך תימן. מימין
לשמאל: סעיד אחמד אלקפסי וסעיד עבדאללה.

.304
המלך "אחמד", שמלך אחרי אביו
שנרצח, עם בנו "אלבדר" שגם הוא
מלך על חלק מתימן לאחר שנתפלגה
לשתי ממלכות.

.305
אחמד בן האמאם יחיא מלך תימן
ושני שומרי ראשו

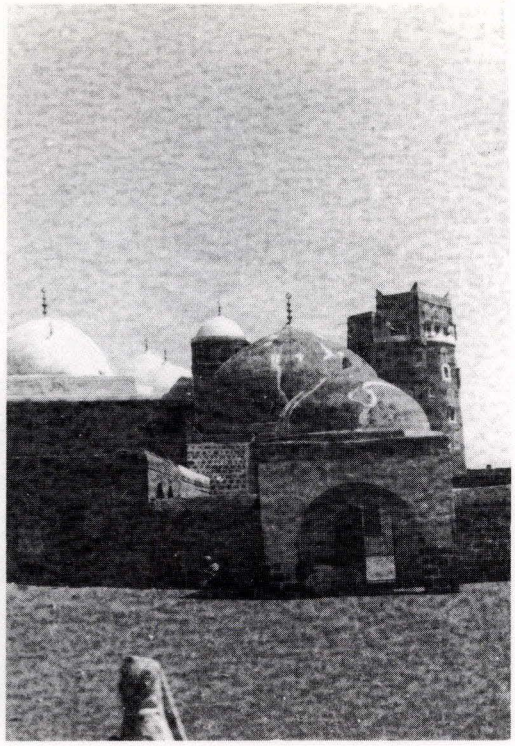
.306
מימין, יושב על כסא, אחד מבני האצולה ולידו
שומר ראשו

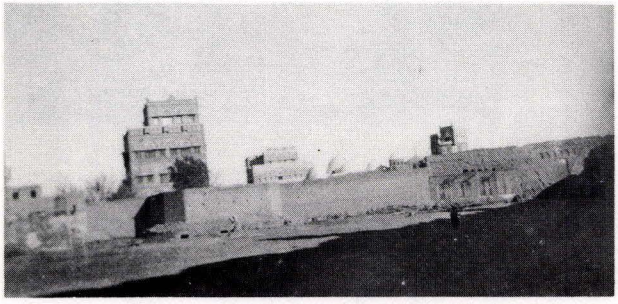
.307
סולטנים שביקרו בבית האימאם
בצנעא

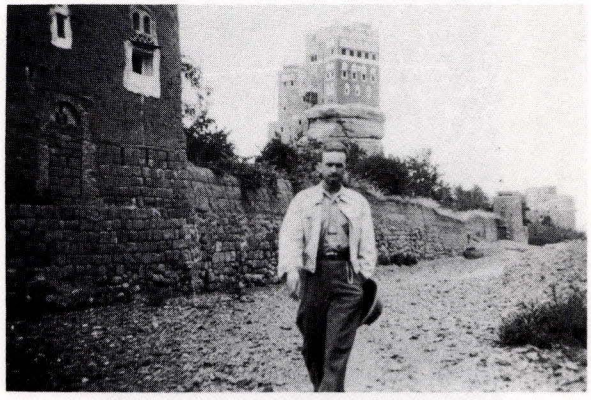
.308
מימין: "באב אלסבח". במרכז: ארמון המלך "דאר
אלסעאדה" — ארמון האושר. ובקדמת התמונה שלושה
רוכבים שאינם תושבים מקומיים.

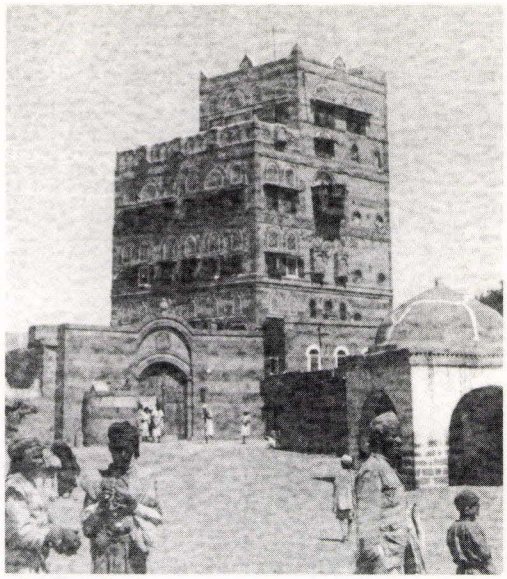
.309
"דאר אלשכר" — ארמון התודה החדש של
מלך תימן,שנבנה בשנת תרצ"ה (1935)

.310
"דאר אלשכר" — ארמון התודה והגדר המקיפה אותו

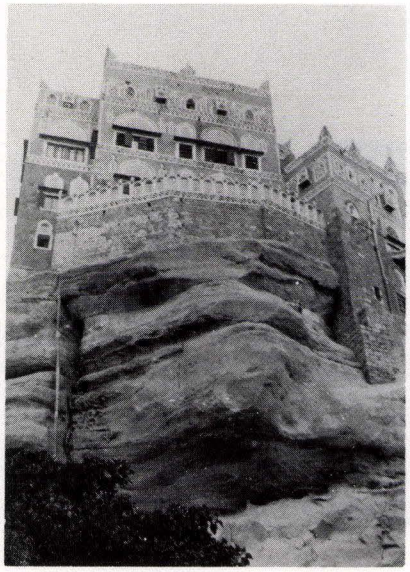
.311
ארמונו של אחד מבני המלך "אלסיף עלי", שהיה
מיודד עם יהודים רבים. יהודים רבים נעזרו על ידו.
בקדמת התמונה אחד מעובדי השגרירויות הזרות
בצאתו מביקור אצל בן המלך.

.312
ארמון הקיץ של המלך בכפר הקיט והנופש "אלרוצה", השוכן בתוך כרמי ענבים ופרדסי רימונים. ענבי "אלראזקי" של כפר זה מפורסמים בטיבם. ענבים אלה הם ארוכים, לבנים־חומים, מתוקים מאד, חרצניהם צעירים מאד ואין האוכל מבחין בהם. וכן ענבי "ביאץ אלרוצה" מפורסמים בטיבם ובטעמם.

.313
אחד מארמונות בית המלוכה

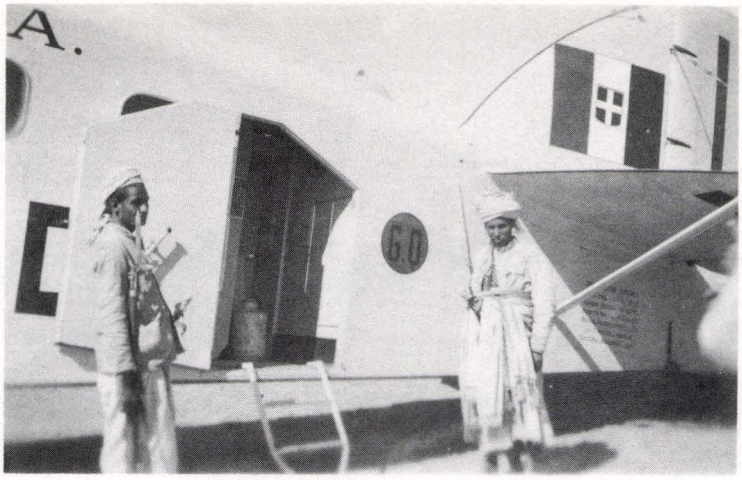
.314
"דאר אלחג'ר" — ארמון האבן. ארמון קייט של המלך על אחד ההרים.

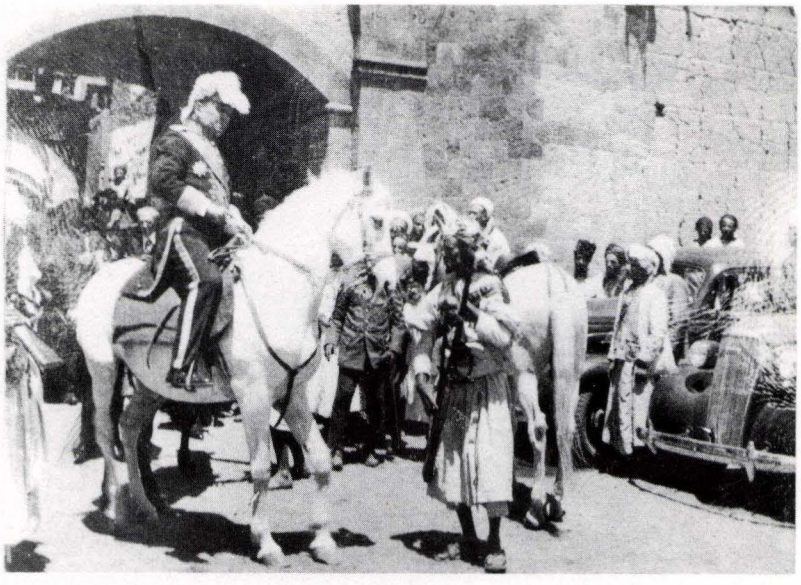
.315
שדה התעופה הראשון בעיר הבירה צנעא. ליד המטוס: אברהים בן המלך, הטייס, עוזרו וסתם סקרנים הבאים לראות בפעם הראשונה בחייהם ספינת אויר.

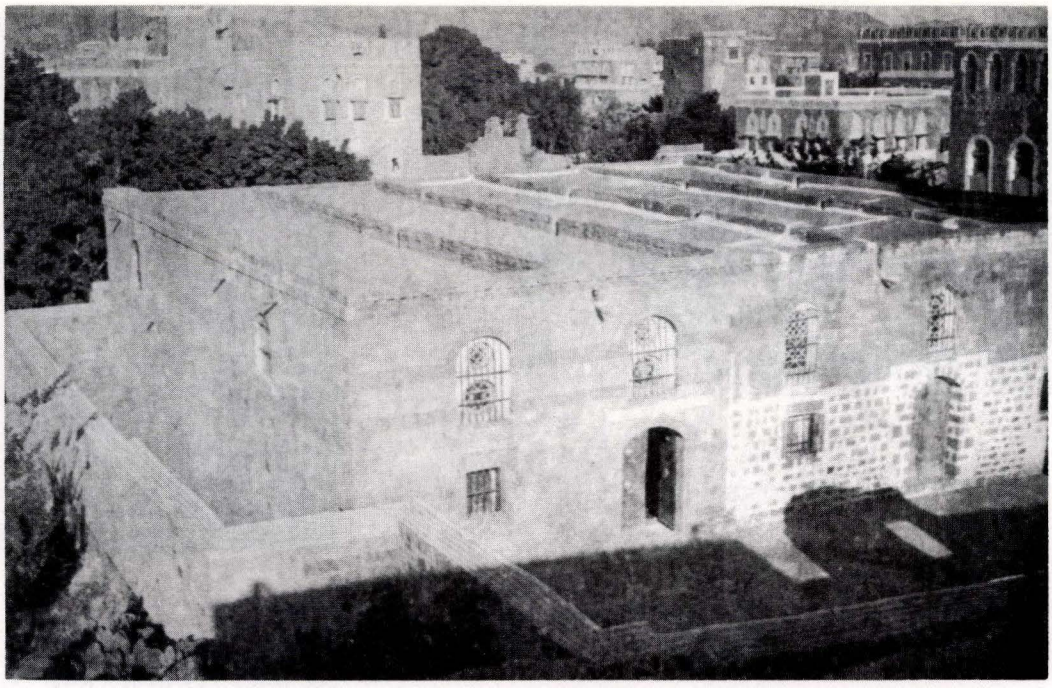
.316
קבוצת מתקהלים ליד המטוס הנדיר שהגיע לתימן

.317
קבלת פנים לנוסעים שהגיעו במטוס לשדה התעופה בצנעא

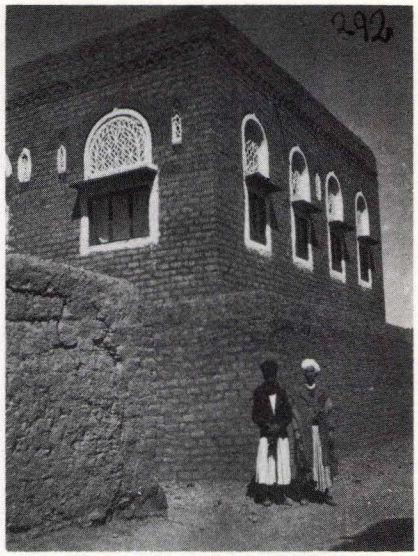
.318
על הסוס, ראש משלחת צבאית שהגיעה לתימן. מסביב קהל צופים מוסלמים.

.319
אכסניית חיילים על־יד אלג׳אמע אלכאביר

.320
מסדר צבאי ברחבת מחנה הצבאי ״אלערצי״

.321
בבית זה התגורר איש הצבא העיראקי, שבא לתימן כדי לאמן את צבאה. הוא קשר נגד מלך תימן האימאם יחיא ורצחו נפש. סופו שנהרג, לאחר עינויים, על ידי אחמד בן המלך.

.322
קבוצת מפקדים צבאיים בצבא התימני

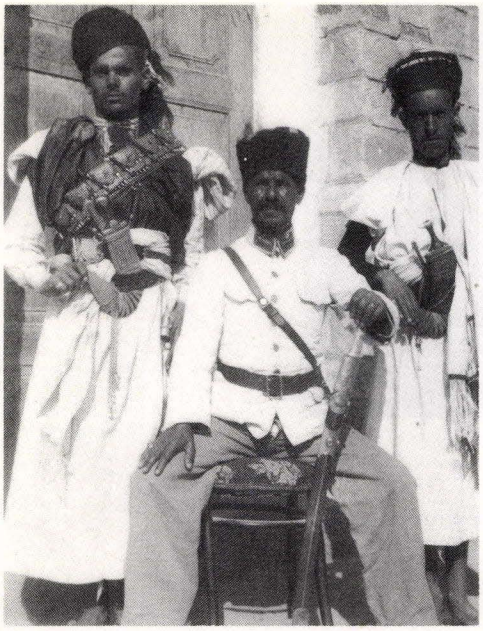
.323
איש צבא ואזרח עירוני בלבוש רגיל

.324
חיילים מצבא הליווי של המלך — "עקפה"

.325
שלושה חיילים ושני מפקדיהם

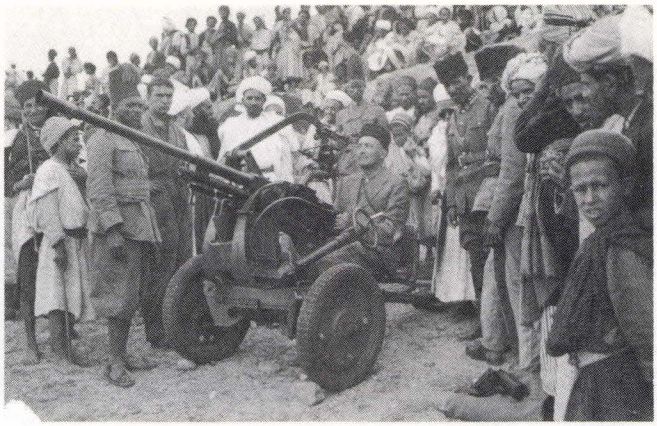
.326
קצין בכיר יושב באמצע. מימינו: קצין מן השורה ומשמאלו: שומר ראשו.

.327
תהלוכה של תזמורת צבא תימן, בראשה המתופפים ואחריהם המחצצרים.

.328
כתת מחצצרים בצבא תימן

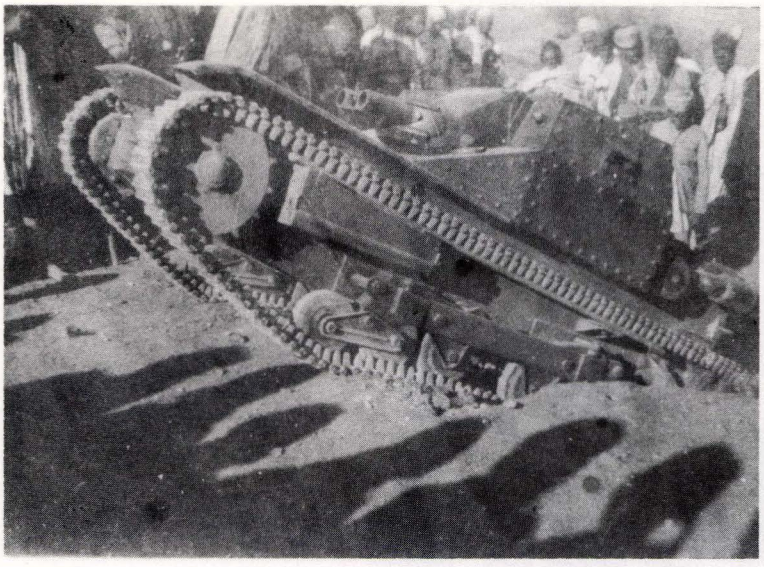
.329
קהל רב צופה בהפעלת תותח מסוג חדש שקיבל מלך תימן

.330
קהל צופים רב צופה בהפעלת תותח מסוג חדש שקיבל מלך תימן.
ליד התותח, עומד מדריך המסביר לקהל כיצד מפעילים את התותח.

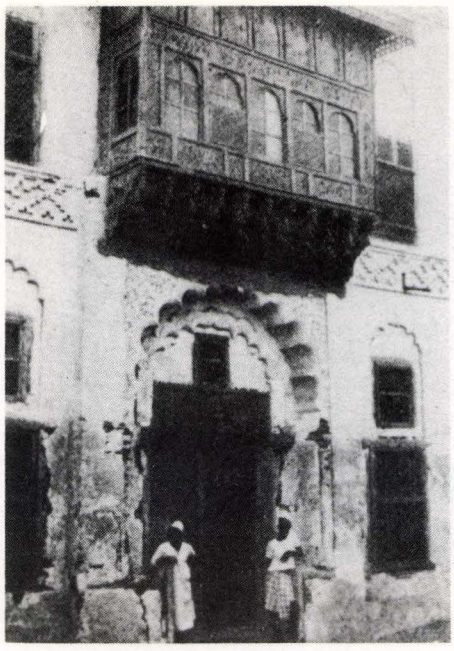
.331
קבוצת ערבים צופים באימון קליעה למטרה

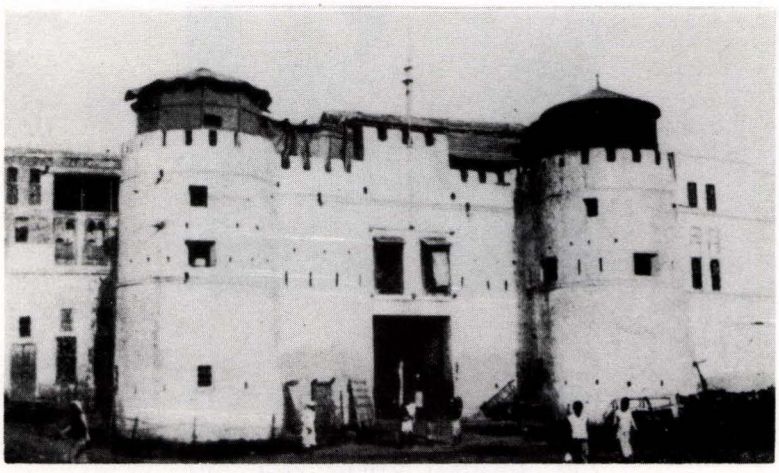
.332
אחד הזחלמים הראשונים שהגיעו לתימן

.333
מְחַמַד בן המלך האימאם יחיא. הוא היה מושל חודידה, אביו אהב אותו מאד בשל תבונתו ונאמנותו. היה איש חסד ליהודים והגן עליהם בכל עת. טבע בים חודידה ואביו התאבל עליו ימים רבים.

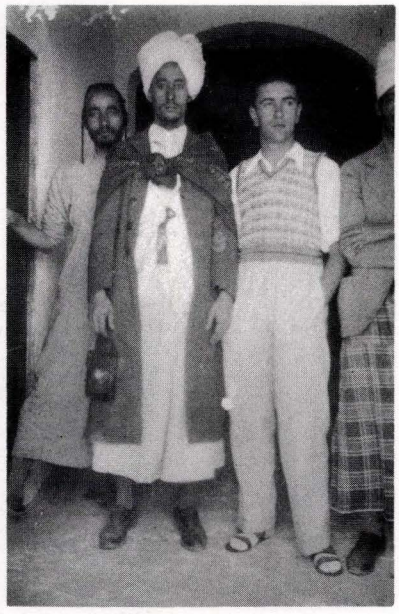
.334
בית מפואר בחודידה

.335
שער עיר הנמל חודידה

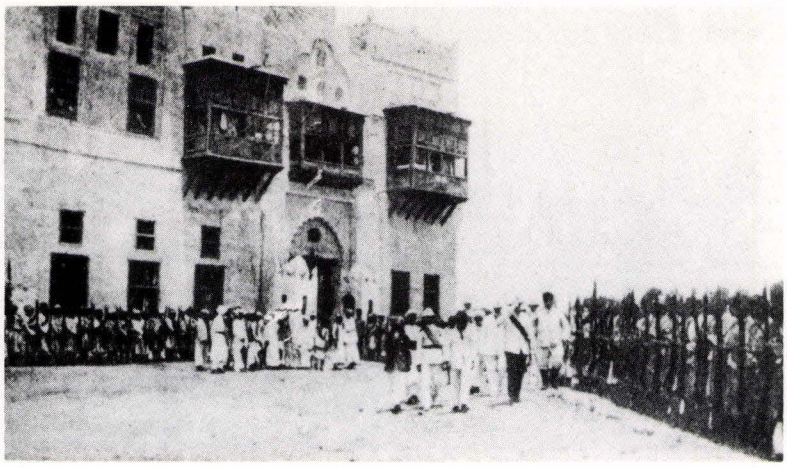
.336
נמל חודידה בעת טעינה ופריקה

.337
שלושה סוכני מסחר מחודידה .
מאחוריהם הצלם חייבי.

.338
איש המשלחת הגרמנית
על סיפון אניה בנמל חודידה

.339

פלוגת צבא מקבלת את פני המושל החדש של חודידה

.340

אחד הרחובות המרכזיים בעיר חודידה

.341

מראה העיר חודידה מצד חוף הים

beating up a Jewish woman, he became very angry and berated them. They reported the incident to the Governor, and caused him to be arrested. As soon as the arrest became known to the elders of the Jewish community, they applied to the King requesting his interference. The King gave the order to release him immediately. Yehi'el decided that this was the time to go and emigrate to Israel with his friends: Haim Sha'ar and Ezrah Cohen. At that time, his wife was pregnant for the third time, and together with his two children, 5-year-old Batyah and Aharon, who was 3, and 2 of his sisters — they set out.

From San'a they went by taxi to Damar. The next day they continued their journey on donkeys until they arrived at the Jewish Agency's absorption camp at Mass'abain. In this camp, they stayed about 7 months and awaited their turn for Aliyah. While they were waiting, Yehi'el Haiby and his friend, Haim Sha'ar, were put in charge of distribution of food to those waiting in the camp. When their time came, they immigrated to Israel by ship, via the Suez Canal and Port Said in Egypt. From there, they travelled by train to the absorption camp for immigrants in Atlith. In Atlith, all the immigrants were distributed to various settlements in Israel. After about a week, Yehi'el and his family were transferred to a "Ma'abara" (transit camp) in Ramat Hasharon. There was no electricity there, and only public showers and toilets.

In 1944, immigrants were received very badly. There was nobody to instruct them in work, equipment, etc. The Labour Bureau supplied the men with hoes and sent them on agricultural jobs. For that reason, he did not continue with his photographic work in Eretz Yisrael.

The immigrants were full of love and appreciation for Eretz Yisrael, and they made no great demands. They took everything as it came, in the belief that that was how things were in Eretz Yisrael. "The land of Israel is acquired by suffering" they used to say. After staying in tents for 18 months, they were transferred to permanent homes in Ra'anana. Yehi'el continued to work in agriculture until his economic situation enabled him to enter into partnership in a laundry in Ra'anana.

During all the years he lived in this country, his ambition was to publish his great treasure of photographs — on Yemen, personages, events, places, views, markets, etc. But he waited until his retirement, so that he could find free time from his work of supporting his family and other family obligations, but unfortunately he did not live to fulfill his dream, and after only one month of retirement he died of a heart attack. He left after him his wife, 5 children and 7 grandchildren.

Therefore I, his wife, Ruma, have decided to execute his mission and to publish what my late husband, of blessed memory, had no time to do.

I would like to thank all those who assisted me and guided me: My brother, Rabbi Aharon Hamdi, referred me to various entities and persons who were able to help me. I applied to Rabbi Yosef Kapach for instruction and guidance and he assisted me very much.

Mr. Yosef Sha'ar, Ministry of Education Supervisor, guided and advised me in executing this work and even volunteered to edit this album.

Special thanks are extended to family friend Sarah Ozery (nee Cohen), who devoted whole days to first formulation of the material, identifying and collating it.

Mrs. Sarah Ozery did this as a mark of admiration to my late husband, who filled the void left by her late father, Yosef Cohen, of blessed memory, who fell in the War of Independence.

Rabbanit Bracha Kapah is also owed special thanks for her great activity, and so are the Chairman of the Society for Social and Cultural Promotion, Mr. Ovadia Ben-Shalom, and Mr. Yosef Dahuah Halevy, Editor of "Afikim", who undertook to assist in the distribution of the album.

I hope that many will peruse this album, which pours light on the life of the Jews in the Diaspora of San'a and its surroundings during the first half of the 20th Century.

Yamen Seen Through Yehi'el Haiby's Camera

by Ruma Haiby

Yehi'el Haiby was born to his parents, Yosef and Sarah Haiby, in the city of San'a, capital of Yemen.

In his childhood, he studied with a number of teachers, as did all Yemenite children. At the age of 12—13, he studied in the seminar of the Rabbi Yihye Kapach. At the same time, he assisted his father in his store, selling various oils.

At the age of 18, he travelled from Yemen to his relatives in Asmara in Erithrea. From there, he went to Italy and returned to Erithrea. During this journey, he learned Italian and Ethiopian, and prepared to emigrate to Eretz Yisrael. In Ethiopia, he boarded a ship in order to sail to Eretz Yisrael, but he didn't know it was to sail to Hodida in Yemen.

During the journey, Haiby met delegations of foreign advisors, technicians and doctors who were going to Yemen to work in the city of San'a, his birthplace. He became friendly with an Italian doctor. The doctor marveled at his industry and knowledge in various fields, and asked him to join the working team he had brough with him in order to establish a clinic in San'a. He agreed to the offer and returned to his parents' home.

At the age of 23, he married Ruma, nee Hamdi, and set up a family home to be proud of. His married life was full of happiness. As was customary in Yemen, they lived in the same house as the groom's parents' family. In the Haiby home, harmony, understanding and great friendship reigned.

His father continued to work in his store, while the son, Yehi'el, started working in the clinic of the doctor he had met on the ship. He became the doctor's chief assistant and house manager, and arranged everything necessary for the house and clinic. The doctor also employed in his house cooks and servants for cleaning and guarding, and Yehi'el acted as house manager and supplied all their requirements, everyting from food and cleaning materials to ordering medical supplies and equipment for the clinic's purposes. The orders he sent to Italy, and all medical supplies were sent from there to the clinic.

He also acted as translator between the doctor and his patients, and as the years passed, he learned to make injections and to assist the doctor in treating his patients.

The foreign medical team liked Yehi'el and taught him many things that were unusual in Yemen, among them the art of photography. The medical staff saw to it that laboratory equipment was ordered for him, outside Yemen, to develop his pictures and even automatic cameras.

The Jewish community loved him very much. He was friend and confidant of the Rabbis and elders in the community. He helped everyone, and they would come to him at all hours of the day or night. For a sick person, they would wake him from sleep and he would hurry on his bicycle to the Arab quarter to get the doctor. He himself would look after the patient until his condition improved, and only then he would return home.

Each morning, he would rise early to pray. After prayers, he would receive the people who came to him for injections and other treatments. Afterwards, he would go to work in the clinic.

Yehi'el worked on his photography hobby a long time. All the pictures sent by relatives to Eretz Yisrael were taken by him, because there was no other Jewish photographer in San'a. Many families came to his house to have a souvenir photographer taken and to send it to Eretz Yisrael.

The Arabs who worked in the homes of the foreign delegations in Yemen and in the doctor's home were jealous of him, and it was hard for them to digest the fact that a Jew was successful and loved and respected by all. They tried to give him trouble at all times, but without success. Once, when he was walking in the street and saw some Arab youths

In the seventeenth century, **Rabbi Shalom Shabazi** — the greatest poet of Yemenite Jewry — saw San'a as the spiritual center for the Jewry of his time. **Rabbi Amram Korach** (among the last of the Rabbis in the exile of Yemen), in his book entitled "Sa'arat Teiman," published a list of members of the "Beth Din" who were active in San'a up until the mass immigration "On Eagles' Wings" in the 1950's.

Many a leader arose in time of need and distress who led the community through hardships and humiliation by the local populace. Throughout this long period of exile of close to 3000 years they clung to the idea of the eternal triangle of the "Torah of Israel", "The Land of Israel", and the "People of Israel", in order to feel themselves different and hopeful for redemption from their tormentors.

This spirit was passed on to each succeeding generation. It expresses itself in their mode of life easily recognized in their texts and in some unpublished manuscripts found lately.

Material day to day life was secondary to spiritual religious life. They always felt "in exile" and saw it as temporary. The highest "value" was the "Life of Torah and its spirit".

Thus we find in their texts of unpublished manuscripts preserved to date, that their leaders dealt with topics of "Emunah", "Halacha", "Kedusha" and "Geula" (Faith, Jewish Law, Piety and Redemption). There is very little pre-occupation with materialism.

★

This album, a collection of important visual documentations, uncovers for us a little of the different areas of Jewish communal life in San'a, during the first half of the twentieth century, within an Islamic setting.

Residents of San'a and its surroundings, citizens and foreigners, Jews and non-Jews, are photographed in their unique garments of daily life as well as in special holiday and festival dresses. In these photos one may discern the fine details of the costumes and the jewelery, which according to specialists' opinions are "finger-prints" of jewelery and dress from the First and Second Temple periods. These original, variegated photographs, and the accompanying explanations are likely to serve as source material, as well as provide some direction in the material research of the culture of Yemenite Jewry. There is much here that may enlighten historians, sociologists, authors, poets, and artists, as well as costume and make-up designers who work in museums, theatres, cinemas, and television.

The photographer **Yehi'el Haiby,** of blessed memory, worked at a time and in an atmosphere in which photography in Yemen was not only rare but also against the law. The King of Yemen, who ruled with a harsh hand was also a zealous Imam Priest who saw photography as an act negating the law of Islam — and anyone caught photographing was tried as a spy who had committed a religious and civil misdeed. The majority of Mr. Haiby's photographs were taken in a concealed, underground fashion from windows or while travelling by car. In 1944 there occurred an unexpected change in Mr. Haiby's photographic ventures, when he received a permit — signed by Jewish leaders as well as well-known Moslems — testified taht he was a loyal citizen, that he had no political affiliations, and that he had two cameras in his possession which he could use on request from anyone.

Thousands of pictures bequeathed by the photographer Yehi'el Haiby, were in need of assembly, sorting, and cataloging which took several years and whose "first fruits" can be seen in this album.

Rabbi Yosef Kapach, who was closely acquainted with Haiby in his youth in Yemen, aided greatly in the design of this album.

This publication would not have come to light had it not been for the initiative of **Mrs. Ruma Haiby,** widow of the late photographer Yehi'el Haiby, who donated much time, immeasurable efforts, energy and family savings. May she be blessed for this work.
My thanks are hereby expressed to my wife, **Naomi,** who helped me in sorting these photos and encouraged me in my editing which went on until the late hours mostly at night.
My thanks are expressed to my brothers **Pinchas** and **Shimeon Avizemer** and to my nephew **Tzion Shorer** for their valuable comments while editing this album.
May **Uriel Avizemer** be well remembered among the initiators of this album.

Forword

by Josef Sha'ar, Editor

We are very pleased to present to the public this unusual work in the form of an album photographed by Yehiel Haiby. It depicts San'a and its surroundings. This album immortalises the Jewish Center of San'a for posterity through its many unusual photos published here for the first time.

It should be stated at the outset that photography in Yemen is a "rare thing" and fairly new, especially when the photographer is a Jew. This is explained later on. Exceptions to the above were the photographs by **David** the son of **Sa'id Arusi** in the beginning of this century and later on about 50 years ago by the renowned photographers **Carl Rathjins** and **Herman Burchardt** of Germany who visited Yemen and immortalized the Jewish Community on film.

About a year ago in 1983, "Beth Hatefuzot", the museum of the Diaspora in Tel Aviv exhibited the photos of these artists and their rare work, "The Jewish Communities of Yemen."

It is worthwhile to note that the Jewish Community in Yemen dates back, according to some, to the period prior to the time of King Solomon and others date their arrival to the period of the First Temple. The beginning, in any case, of the Yemen diaspora is among the most ancient ones even though they are not too clear.

The Jews of Yemen were scattered in over a thousand locations all in the southern half of the Arabian peninsula. Wherever they resided Jewish communal life was created. Such important centers existed in Shar-ab, Beytha, Ra'da, Yarim, Damar, Haidan, Da'ada, Manakha, Shehbam, to mention just a few.

The most important Jewish communal center was of course in the capital of Yemen, San'a. It had the largest population compared to other Jewish communities. It was also the seat of Jewish leadership and the highest "Bet Din" of Yemen. That Beth Din was considered the supreme authority in religious and social matters. All religious leaders from all other Jewish communities in the Arabian Peninsula recognized and looked to this central beth Din in San'a for Halachic decisions, even though there were great scholars in some of the other centers in Yemen.

The spiritual and religious leadership dealt not only in matters of personal marital status and Halachic decision-making, but were also involved in the material survival and daily existence of the community. Jewish communal leaders came to the aid of communities in distress, as well as individuals in other areas, in order to annual harsh and cruel decrees which had been imposed upon them by the local rulers.

We find evidence of San'a's centrality to the life of Yemenite Jewry in "Responsa" literature, in extensive Torah literature, as well as in many historical works connected to this particular community.

For example:
In one of the epistles (written appeals) of the Gaonic period, the heads of Babylonian Yeshivahs beseech Yemenite Jewry to make donations to emissaries on their behalf, in San'a, describing it as the center of the Yemenite Diaspora.
In the fourteenth century, the Rabbis of San'a gave their approval to the book "Al Haqiq", (Book of the Truth), whose Midrashic content is an allegorical treatise, and which was written by one of the Rabbis of Sa'da in Northern Yemen.
In the sixteenth century, the heads of the Yeshivah in Tiberias sent an emissary to collect funds all over and also in Yemen. The emissary wrote back that "communities have been found in the Land of Yemen, but above all, in the district of San'a."

Table of Contents

	page
Forword by Yosef Sha'ar	2
Introduction by Ruma Haiby	5
Section 1: Rabbis	7
Section 2: Synagogues	13
Section 3: Family portraits	17
Section 4: Jewish villagers	67
Section 5: Family celebrations	71
Section 6: Yehi'el Haiby, the photographer, his family circle, and in the service of the Italian Doctor	83
Section 7: In transit camps in Aden	101
Section 8: The struggle for absorption and striking roots in Israel	107
Section 9: In Islamic San'a	115
Section 10: In the King's Court	143

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

©

Copyright by Mrs. Ruma Haiby and family
This book or parts thereof, must not be reproduced in any form without written permission from the publisher
All right reserved

Publisher: Mrs. Ruma Haiby
Rechov Levy Yitzchak 4, B'ney Brak, Israel
Tel. (03) 703577 / 792896

Designed and printed by "Malan" press, Tel-Aviv, 1985

SAN'A
and its SURROUNDINGS

AS PHOTOGRAPHED by Yehi'el Haiby

EDITED by Yosef Sha'ar

Mrs. Ruma Haiby, Publisher

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

Israel 1985

באלבום זה, אצור תעוד חזותי חשוב, החושף קמעה פינות שונות בחייה של הקהילה היהודית בצנעא במחצית הראשונה של המאה העשרים על רקע הסביבה המוסלמית.
תושבי צנעא וסביבתה, אזרחים וזרים, יהודים ולא יהודים, מצולמים בתלבושותיהם הייחודיות בימי חול ומועד וכן בארועים חגיגיים. בצילומים אלה ניתן להבחין בפריטים שונים של תלבושות ותכשיטים שלפי דעת מומחים יש בהם "טביעת אצבעות" של עדיים ולבוש מתקופת בית ראשון ובית שני. מגוון הצילומים המקוריים ודברי ההסבר הנלוים עשויים לשמש מקור, ואולי גם כיוון לחקר התרבות החומרית של יהדות תימן. יש בהם כדי להאיר עיניהם של היסטוריונים, סוציולוגים, סופרים, משוררים וציירים ויכולים להסתייע בהם מעצבי תלבושות ותפאורות במוזיאונים, תיאטרון, קולנוע וטלוויזיה.
הצלם **יחיאל חייבי ז"ל** פעל בזמן ובאווירה, שבהם הצילום בתימן היה לא רק נדיר אלא גם לא חוקי. מלך תימן, ששלט ביד רמה והיה גם כהן דת (אימאם) קנאי, ראה בצילום מעשה הנוגד את חוקי האסלאם וכל מי שעסק בו נשפט כמרגל, וכעובר עבירה דתית ואזרחית. מרבית צילומיו של מר חייבי נעשו במחתרת ובדרך סמויה, כמו מבעד לחלונות, או תוך כדי נסיעה במכונית.
אלפי התמונות, שהותיר אחריו המנוח, הצריכו עבודת ליקוט, מיון קיטלוג שנמשכה שנים אחדות, שביכורי פירותיה נראים באלבום זה.

★

This album, a collection of important visual documentations, uncovers for us a little of the different areas of Jewish communal life in San'a, during the first half of the twentieth century, within an Islamic setting.

Residents of San'a and its surroundings, citizens and foreigners, Jews and non-Jews, are photographed in their unique garments of daily life as well as in special holiday and festival dresses. In these photos one may discern the fine details of the costumes and the jewelery, which according to specialists' opinions are "finger-prints" of jewelery and dress from the First and Second Temple periods. These original, variegated photographs, and the accompanying explanations are likely to serve as source material, as well as provide some direction in the material research of the culture of Yemenite Jewry. There is much here that may enlighten historians, sociologists, authors, poets, and artists, as well as costume and make-up designers who work in museums, theatres, cinemas, and television.

The photographer **Yehi'el Haiby,** of blessed memory, worked at a time and in an atmosphere in which photography in Yemen was not only rare but also against the law. The King of Yemen, who ruled with a harsh hand was also a zealous Imam Priest who saw photography as an act negating the law of Islam — and anyone caught photographing was tried as a spy who had committed a religious and civil misdeed. The majority of Mr. Haiby's photographs were taken in a concealed, underground fashion from windows or while travelling by car.
Thousands of pictures bequeathed by the photographer Yehi'el Haiby, were in need of assembly, sorting, and cataloging which took several years and whose "first fruits" can be seen in this album.

Rabbi Yosef Kapach, who was closely acquainted with Haiby in his youth in Yemen, aided greatly in the design of this album.